www.nv-online.info

№ 70 (4219)

5 верасня 2017 г.
Выдаецца з ліпеня 1995 г.
на беларускай
і рускай мовах

Выдавец:
УП «Народная Воля».
Кошт — свабодны.

На прастор, на шырокі разлог
Выхадзі, мой народ, грамадою...
Якуб КОЛАС

Народная Воля

Да ўвагі!
Хто хоча набываць газету ў офісе рэдакцыі — чакаем!

«Народная Воля» в **Twitter** *www.twitter.com/narodnaya_volya* в **Facebook** *www.facebook.com/nv.online.info* в **Vkontakte** *www.vk.com/nvonlineinfo*

НАКАНУНЕ

Иллюстрационное фото.

«ЗАПАД-2017»: сколько сил и средств будет задействовано...

В белорусско-российских учениях «Запад-2017», которые, как известно, пройдут с 14 по 20 сентября, примет участие до 12,7 тыс. военнослужащих, из которых 7,2 тыс. человек – от Вооруженных сил Республики Беларусь, 5,5 тыс. человек – от Вооруженных сил Российской Федерации (из которых около 3 тыс. человек будет временно переброшено на территорию Республики Беларусь).

В учениях будет задействовано около 70 самолетов и вертолетов, до 680 единиц боевой техники, в том числе около 250 танков, около 200 орудий, реактивных систем залпового огня и минометов и до 10 кораблей.

Кстати, по своим масштабам учения «Запад-2017» меньше, чем предыдущие учения этой серии «Запад-2013», в котором приняли участие около 12 тысяч российских и около 10 тысяч белорусских военнослужащих.

ТЕМ ВЕМЕНЕМ

НАТО усилило патрулирование границ стран Балтии

США направили дополнительные военные самолеты в воздушное пространство членов НАТО Литвы, Латвии и Эстонии на время военных учений Беларуси и России «Запад-2017», передает Reuters.

Отмечается, что 7 американских истребителей F-15C приземлились на авиабазе в городе Шяуляй на севере Литвы. Эти военные самолеты будут патрулировать небо над странами Балтии.

Это в три раза больше самолетов, чем при стандартном патрулировании НАТО этих территорий. Последний раз альянс обновил протоколы из-за аннексии Крыма Россией в 2014 году.

Вера ВИР.

СТАЛО ИЗВЕСТНО, ЧТО...

Николай Невмержицкий уже несколько месяцев под арестом

На рабочем месте директор Республиканского дочернего унитарного предприятия по племенному делу «ЖодиноАгроПлемЭлита» Николай Невмержицкий отсутствует с апреля, но нигде официальной информации по поводу его задержания не было.

«Никакие подробности нам не известны, – говорят на предприятии. – *Знаем только, что задержали Николая Владимировича прямо в машине, когда он приехал на работу. Кто задерживал – МВД, СК, КГБ, – информации нет. Сейчас Невмержицкий временно отстранен от должности».*

Республиканское дочернее унитарное предприятие по племенному делу «ЖодиноАгроПлемЭлита» – базовое хозяйство РУП «Научно-практический центр Национальной академии наук Беларуси по животноводству». Предприятие специализируется на производстве животноводческой продукции, основное направление – свиноводство, также здесь выращивают крупный рогатый скот, лошадей.

В Научно-практическом центре Национальной академии наук Беларуси по животноводству о причинах задержания Невмержицкого тоже ничего не известно. Там говорят, что сотрудникам Академии вопросов относительно Невмержицкого правоохранители не задавали, было только получено официальное письмо, что он задержан. *«Возможно, Невмержицкого задерживали за какие-то другие дела, не связанные с «ЖодиноАгроПлемЭлитой»,* – говорят в НПЦ НАНБ по животноводству. – *Николай Владимирович возглавлял это предприятие последние 2 года, а раньше работал в системе Минского областного управления сельского хозяйства. Как известно, еще в мае прошла информация об арестах руководства доброго десятка предприятий агропромышленного комплекса. Причем большинство из них находятся в Гродненской и Минской областях. Возможно, и Невмержицкого задержали в рамках этого дела».*

Стоит отметить, что нынешняя ситуация – не первый скандал, связанный с именем Николая Невмержицкого. В середине 2000-х Н.Невмержицкий занимал должность председателя Смолевичского райисполкома. В декабре 2005 года в прессе появилась информация, что он не вышел на работу после очередного отпуска, якобы ударился в бега. Причина – коррупционный скандал и уголовное дело, которое возбудила прокуратура Минска. Тогда, правда, официальные обвинения в адрес Николая Невмержицкого выдвинуты не были, и еще какое-то время он занимал должность председателя Смолевичского райисполкома, но в один из дней был уволен с госслужбы.

За что сейчас Николай Невмержицкий оказался в поле зрения правоохранителей? «Народная Воля» попытается найти ответ на этот вопрос в ближайшее время.

Ольга ГРИНЕВИЦКАЯ.

ВИЗИТ

Михеил ДЖАНЕЛИДЗЕ: «Грузия готова развивать отношения с Беларусью во всех форматах»

В Беларуси с официальным визитом находится вице-премьер-министр – министр иностранных дел Грузии ***Михеил Джанелидзе****.*

График пребывания грузинского гостя плотный. Запланированы встречи в правительстве, Национальном собрании. А вчера Михеил Джанелидзе провел переговоры с министром иностранных дел нашей страны **Владимиром Макеем** и встретился с главой государства **Александром Лукашенко.**

«Мы очень рады, что развиваются торгово-экономические отношения между нашими странами. Растет товарооборот, есть новые совместные производства», – заявил Михеил Джанелидзе во время встречи с Александром Лукашенко и подчеркнул, что *«Грузия готова развивать отношения с Беларусью во всех форматах – и в региональных, и в международных».*

Что касается переговоров с главой белорусского внешнеполитического ведомства, то на пресс-конференции Джанелидзе заявил, что в ходе встречи с В.Макеем обсуждалась *«создавшаяся тяжелая ситуация с правами человека в оккупированных регионах Грузии».* Речь идет об Абхазии и Южной Осетии. *«Правительство Грузии неуклонно следует мирному пути урегулирования конфликта на основании принципов международного права,* – сказал Джанелидзе. – *Еще раз хочу поблагодарить Беларусь за поддержку территориальной целостности Грузии».*

К слову, по данным МИД Беларуси, в январе–июне 2017 года товарооборот Беларуси с Грузией составил 53,3 миллиона долларов и по сравнению с аналогичным периодом 2016 года увеличился на 28,4%. Сальдо во внешней торговле сложилось положительным и составило 36,5 миллиона долларов.

Игорь ЗАЛЕССКИЙ.

SOS!

На шыі ў дзяржавы

Колькі ў Беларусі раёнаў са стратнымі бюджэтамі?

Аказваецца, вельмі шмат.

Паводле дадзеных Мінфіна, у Магілёўскай вобласці бюджэты 15 раёнаў з 21 забяспечаны ўласнымі даходамі менш як на 50 працэнтаў, у Віцебскай – 13 з 21, у Гомельскай – таксама 13 з 21, у Мінскай – 12 з 22, у Брэсцкай – 6 з 16, у Гродзенскай – 5 з 17.

У раёнах з нізкім узроўнем забяспечанасці ўласнымі даходамі, вядома ж,назіраецца самы нізкі ўзровень зарплат у насельніцтва. Так, у Шаркоўшчынскім раёне Віцебскай вобласці, бюджэт якога забяспечаны ўласнымі даходамі ўсяго на 37,7 працэнта, сярэдняя зарплата ў ліпені складала менш за 500 рублёў.

Як сведчаць афіцыйныя статыстычныя дадзеныя, з 10 раёнаў з самай нізкай зарплатай забяспечанасць уласнымі сродкамі толькі ў адным перавышае 50 працэнтаў.

ЧУЛІ?

Андрэй Арамнаў плануе аднавіць кар'еру

– На дадзены момант я нібы залячыў траўму і гатовы паспрабаваць сябе. У бліжэйшы час хачу выступіць у якім-небудзь старце. Не загадваю пра медалі, але хачу ўспомніць памост. Хачу ўспомніць кураж, – *заявіў алімпійскі чэмпіён, былы член зборнай Беларусі цяжкаатлет Андрэй Арамнаў спартыўнаму выданню Трыбуна.by.* – Калі я пачну з чэмпіянату вобласці, гэтага будзе дастаткова. Каб паехаць на чэмпіянат краіны, трэба годна праявіць сябе на вобласці.

Максімум, якога ад мяне можна чакаць? Выезд на які-небудзь міжнародны старт. Першапачатковая планка – удзел.

Андрэй Арамнаў з'яўляецца пераможцам Алімпіяды-2008 і адным з нямногіх беларускіх прызёраў тых Гульняў, якога не падазравалі ва ўжыванні допінгу.

НУ І НУ!

П'яны школьнік за рулём

У Столінскім раёне супрацоўнікі Дзяржаўтаінспекцыі затрымалі п'янага старшакласніка за рулём.

2 верасня каля 1.50 у аграгарадку Альшаны на вуліцы Школьнай супрацоўнікі дарожна-патрульнай службы спынілі "Жыгулі". Фізічны стан кіроўцы выклікаў у інспектараў падазрэнне.

За рулём аўтамабіля знаходзіўся 16-гадовы мясцовы жыхар, вучань 11-га класа. Медыцынскі агляд выявіў, што школьнік быў у стане алкагольнага ап'янення (1,83 праміле).

У дачыненні да падлетка складзены адміністрацыйныя матэрыялы. Аўтамабіль дастаўлены на ахоўную стаянку.

НЕЗАВИСИМАЯ ЭКСПЕРТИЗА

Борис ЖЕЛИБА, профессор, доктор экономических наук

Не рано ли рапортовать?

Со стороны власти нарастают бодрые заявления о том, что, мол, белорусская экономика достигла наконец кризисного дна и все быстро восстановится и наладится. Но, как говорят, от дна надо еще хорошо оттолкнуться, чтобы всплыть. Ведь глубина падения была более чем значительная. Обычно ее оценивают по снижению ВВП за два последних года, который действительно потерял около 30 млрд долларов в эквиваленте. Но по многим параметрам белорусская экономика сдает все последние 5–6 лет. Если в 2011 году численность занятых в ней составляла 4691,2 тыс. человек, то в 2016-м – 4405,7 тысячи. Причем промышленность потеряла 171,6 тыс. работников. Выпуск тракторов за этот же период снизился с 66.803 до 34.405 единиц, грузовых автомобилей – с 15.910 до 4031 единицы, карьерных самосвалов – с 1444 до 493 единиц, зерноуборочных комбайнов – с 1900 до 227 единиц, станков для обработки металлов – с 5286 до 2611 единиц. Также в разы упало производство подшипников, мотоциклов и велосипедов.

Необходимость поддерживать излишние производственные площади повышает себестоимость продукции, выпускаемой на действующих мощностях, и наши товары становятся неконкурентоспособными по цене. На сегодня производственные мощности по выпуску шерстяных тканей используются лишь на 23%, обуви – на 53,9%, пиломатериалов – на 40%, шин – на 50%, тракторов и станков – на 41%, грузовых автомобилей – на 19%.

В 2016 году 35,1% общего объема промышленного производства относилось к низкотехнологичному производству, и его доля с 2011 года увеличилась на 8,4%. Только 2,9% промышленной продукции относится к высокотехнологичному производству. Технологическая отсталость будет нарастать, поскольку с 2014 года инвестиции в основной капитал в промышленности снижались. В первом полугодии текущего года они снизились еще на 3% после жесткого падения на 18,7% за аналогичный период 2016 года.

Правительство артикулирует возросший более чем на 20% экспорт, положительное сальдо торгового баланса по товарам и услугам. Но анализ показывает значительное влияние ценового фактора: цены на наш экспорт росли быстрее, чем на импорт. Поэтому некоторые неуверенные положительные показатели белорусской экономики обязаны в основном улучшению внешнеэкономической конъюнктуры. Но никак не связаны с внутренними реформами, с внутренним спросом и инвестициями. Так, грузовики подорожали на 43%, черные металлы – на 31%, молоко – на 43%. Повысились мировые цены на большинство сырьевых товаров, которые экспортирует Беларусь.

Продолжается рост внешнего и внутреннего госдолга. При произведенном за полгода ВВП в объеме 56,7 млрд рублей госдолг составил на 1 июля 2017 г. 39,7 млрд, или 70% к ВВП, и превысил предельные значения. Угрожающе продолжает расти задолженность белорусских предприятий. На эту же дату кредиторская задолженность составила 41.863 млн рублей и увеличилась за полгода на 5,7%, просроченная кредиторская задолженность возросла на 6%. Дебиторская задолженность составила 31.692 млн рублей (возросла на 5,8%). Просроченная увеличилась на 3,7%. Доля коммерческих организаций, не имеющих собственных оборотных средств, достигла 31%.

Вследствие некоторого экономического роста свои финансы поправили немногие предприятия. За полугодие возрос объем чистой прибыли, составив 4046 млн рублей, что в 2,1 раза больше, чем за первое полугодие прошлого года. Однако этот объем выглядит явно недостаточным на фоне просроченных долгов по кредитам банков и просроченных дебиторской и кредиторской задолженностей.

Так что правительству еще рано успокаиваться, рапортуя об окончании кризиса. Продолжается сокращение персонала предприятий, сворачивание бизнеса, растут взаимные неплатежи и государственный долг. Но главное – как не было в экономике структурных реформ, так они и не предвидятся. По мере получения российских кредитов ситуация только консервируется. И несущественные плюсовые показатели легко могут смениться привычными минусами при неблагоприятном изменении внешних факторов. Помимо снижения мировых цен на такие привычные статьи белорусского экспорта, как нефть и нефтепродукты, калийные удобрения, новые американские антироссийские санкции скоро окажут угнетающее воздействие на основной рынок белорусского экспорта.

АКЦЫЯ

Мінгарвыканкам дазволіў...

Кансерватыўна-Хрысціянская партыя – БНФ атрымала ад Мінгарвыканкама дазвол на святкаванне Дня беларускай вайсковай славы 8 верасня з 18.00 да 20.30 у Кіеўскім скверы ля кінатэатра "Кіеў", паведаміў адзін з кіраўнікоў партыі **Алесь Чахольскі**.

Арганізатары запрасілі ўсіх, каму неабыякавы лёс Беларусі, узяць удзел у мерапрыемстве.

Неафіцыйны Дзень беларускай вайсковай славы прымеркаваны да перамогі войскаў Вялікага Княства Літоўскага над войскам Маскоўскай дзяржавы ў бітве 8 верасня 1514 года пад Оршай.

Народная Воля http://www.nv-online.info 5 ВЕРАСНЯ 2017 г.

Калонка
Міхася СКОБЛЫ

Ларыса Геніюш – класік-злачынец?

Гісторыя сусветнай літаратуры не ведае прыкладаў, каб пісьменніку ставіліся помнікі, выдаваліся яго зборы твораў, яго імем называлі бібліятэкі, яго творы вывучаліся ў школе, і ў той жа час у той самай краіне ўлада кваліфікавала яго як злачынцу. У свеце такога няма, а ў Беларусі – ёсць. Пісьменнік гэты – Ларыса Геніюш. Класік, прызнаны народам, на якога дзяржава (яшчэ сталінская) надзела гулагаўскую фуфайку з нумарам 0-287, а дзяржава беларуская (нібыта незалежная) ніяк не адважыцца той арыштанцкі нумар зняць.

Давайце паспрабуем разабрацца – чаму? За што, за якія страшныя злачынствы Вярхоўны суд Беларусі працягвае лічыць, што Ларыса Геніюш была *"осуждена правильно и реабилитации не подлежит"*?

Суровыя людзі ў судзейскіх мантыях гавораць нешта няўцямнае пра супрацоўніцтва паэткі з фашыстамі. Але ў чым гэта праявілася? Так, Ларыса Геніюш друкавала свае вершы ў газеце "Раніца", што выдавалася па-беларуску ў Берліне ў 1939–1944 гадах. У свой час я ўважліва прагледзеў газетную падшыўку – ніводнага хвалебнага слова на адрас нямецка-фашысцкіх захопнікаў ды іхняга "новага парадку" за подпісам Ларысы Геніюш там няма. Няма і намёку на нейкае "супрацоўніцтва" і ў кнізе "Ад родных ніў" (Прага, 1942). Геніюшаўскія вершы прасякнуты духам беларускага патрыятызму, у іх – заклік да незалежнасці, вернасць нацыянальным сімвалам – бел-чырвона-беламу сцягу і "Пагоні".

Гэта злачынства? З гледзішча савецкага Крамля – так. Таму і ўляпіў бээсэсэраўскі суд паэтцы 25 гадоў (што выглядала як вышэйшая мера, бо выжыць чвэрць стагоддзя на "беласмертнай Поўначы" было немагчыма).

А з гледзішча Беларусі незалежнай? Як можна лічыць злачынцам чалавека, які за тую самую незалежнасць усё жыццё змагаўся і пайшоў на Галгофу? Як на добры розум, Ларысу Геніюш у Рэспубліцы Беларусь мусілі б рэабілітаваць і ўшанаваць, як у Чэхіі з паэтам Яраславам Сайфертам, які таксама друкаваўся пры немцах, але замест 25 гадоў ГУЛАГУ атрымаў Нобелеўскую прэмію і месца ў нацыянальным пантэоне Чэхіі.

Геніюш не рэабілітавалі. Значыць, на пэўныя падзеі і пэўных асоб беларуская ўлада па-ранейшаму глядзіць з крамлёўскай вежы.

Штогод мы ладзім у Зэльве Геніюшаўскія чытанні і штогод чуем ад мясцовых чыноўнікаў адмовы ў памяшканні. Мемарыяльная шыльда на хаце Ларысы Геніюш (прыватызаванай!) правісела ўсяго чатыры дні. Прыйшлі міліцыянты і ададралі ламамі. На 100-я ўгодкі паэткі зэльвенскі Дом культуры мясцовы ідэолаг зачыніў проста перад носам. А на маё абурэнне патлумачыў: "Какое может быть "ушанованье", когда Лариса Геніюш переписывалась с Гитлером, меня проинформировали". З такой макухай у галаве той ідэолаг нядаўна пайшоў на павышэнне – стаў намеснікам старшыні Свіслацкага райвыканкама, пад вокнамі якога, дарэчы, стаіць помнік Сталіну. Трапіў, так бы мовіць, у больш спрыяльнае асяроддзе...

Стоячы тады на прыступках зачыненага Дома культуры, я прыгадаў радкі Ларысы Антонаўны – нібы напрост звернутыя да ўсіх прысутных:

Прайшлі годы і буры.
Перамена ярма.
Вунь стаіць Дом культуры,
а культуры няма.

У беларускай улады, на мой погляд, няма не толькі культуры. У яе, лічу, няма самастойнасці. І адносіны да Ларысы Геніюш – як паказальны прыклад. Маскве не патрэбны людзі-сімвалы і рэчы-сімвалы, якія ўмацоўвалі б беларускую незалежнасць. А Геніюш – постаць менавіта сімвалічная. Як сімвалічны, напрыклад, Крыж Еўфрасінні Полацкай, які Масква ніколі не верне Беларусі.

Упартая нерэабілітацыя Ларысы Геніюш – як лакмусавая паперка для высвятлення характару беларускай улады. Геніюш для яе непрымальная? Значыць, улада гэтая антынацыянальная ў сваёй сутнасці, якія б лозунгі "За сільную і працвітаючую Беларусь" ёю ні агалошваліся. І наадварот, я ў гэтым перакананы, сапраўды нацыянальная ўлада неадкладна рэабілітуе паэтку і належна ўшануе яе памяць. А пакуль тое не адбылося, не адбылася па вялікім рахунку і Рэспубліка Беларусь як незалежная дзяржава, і неістотна, пад якія гімны мы ўстаём і пад якія калыханкі кладзёмся.

НЕСТАНДАРТ

«Князь Вітаўт» адкрыўся ў Віцебску

Першая крама сувенірнай прадукцыі ў нацыянальным стылі з'явілася ў абласным цэнтры.

Цяпер жыхарам Віцебска і вобласці не трэба ехаць у Мінск, каб купіць цішотку або кружку з гербам «Пагоня». Крама адкрылася па вуліцы Фрунзе, 8 напрыканцы жніўня. Гэта ўжо другі гандлёвы аб'ект у рэгіёне.

– «Князь Вітаўт» працуе ў Брэсце з 1 мая, а праз некалькі месяцаў уладальнікі вырашылі пачаць працу ў іншым горадзе.

– *У Віцебску мы адкрыліся 26 жніўня,* – сказаў «Народнай Волі» суўладальнік крамы Сяргей Байко. – *Наведвальнікаў прыходзіць шмат, попыт ёсць. Нават цяжка вызначыць, на якую прадукцыю больш. Людзі цікавяцца, стараемся забяспечыць шырокі асартымент.*

У продажы прадстаўлены тавары вядомых брэндаў: «Гонар», «LSTR», Symbal.by і іншых. Паводле слоў Сяргея Байко, вялікіх праблем у адкрыцці не ўзнікла, бо працавала дасведчаная каманда.

З'яўленне яшчэ адной крамы сувенірнай прадукцыі ў нацыянальным стылі не выключаецца.

– *Час пакажа, ці будзе ў нас попыт на крамы,* – кажа бізнесовец з Віцебска. – *Хочацца, каб беларушчына пашырала свае межы. Цікавасць ёсць і нават падзяка ад наведвальнікаў. Пакупнікі кажуць: «Хай Божа вам дапамога».*

Раман ВАСЮКОВІЧ.

ПАЛІТКУХНЯ

Уладзімір НЯКЛЯЕЎ:

«Гэта даўняя хвароба беларускай апазіцыі...»

Уладзімір Някляеў і Мікалай Статкевіч ізноў клічуць народ на Кастрычніцкую плошчу. На гэты раз – на агульнанацыянальную прысягу, якая, калі верыць ім, адбудзецца вечарам 8 верасня. "Народная Воля" пацікавілася ў палітыкаў, хто будзе несці адказнасць у выпадку, калі ўлада пойдзе на жорсткі разгон акцыі і тыя, хто прыйшоў, будуць збіты спецназам альбо атрымаюць штрафы ці арышт за ўдзел у несанкцыянаваным мерапрыемстве.

– А адкуль хто ведае, будзе разгон альбо не? – *пытаннем на пытанне адказвае паэт і грамадзянін* **Уладзімір Някляеў**. – На жаль, сітуацыя ў краіне такая, што ўсе асцерагаюцца, каб горай не было, але забываюцца, што на сённяшні дзень многім так кепска, што горай быць ужо не можа! Мы жывём у дзяржаве, у якой над усімі намі татальны кантроль, грамадскія інстытуты не працуюць, усе гавораць пра рэформы, але нічога насамрэч не робіцца. І клікаць людзей на плошчу – гэта прыцягваць увагу да таго, што адбываецца.

Расійска-беларускія вайсковыя вучэнні небяспечныя не таму, што ў выніку, як прагназуюць некаторыя, Расія захопіць Беларусь. Гэтыя вучэнні небяспечныя сваімі наступствамі. Яны больш глыбока ўцягваюць нашу краіну ў ваенна-палітычны блок. Гэта азначае, што ў бліжэйшай будучыні можа спыніцца той кволы дыялог, які ідзе сёння паміж Еўрасаюзам і сённяшнім беларускім рэжымам. Значыць, па-ранейшаму не будзе ніякіх інвестыцый ні ў эканоміку, ні ў гуманітарную сферу, што мы ніколі не паставім на новыя тэхналагічныя рэйкі нашу прамысловасць і назаўсёды застанёмся ўскраінай Расіі. І я не разумею людзей, якія бачаць, што адбываецца навокал, і пры гэтым задаюць такія пытанні: а навошта яны ідуць на плошчу, нічога ж немагчыма зрабіць, толькі падстаўляцца! Ну сядзіце сабе ў хаце і задавайцеся такімі пытаннямі! У нас апошнім часам хапае такіх змагароў, якія задаюцца стратэгічнымі пытаннямі і не высоўваюць нос з хаты...

– Вы падкрэсліваеце, што гэта не вайсковая прысяга, а заклік да патрыётаў даць клятву на вернасць сваёй радзіме.

– Так, гэта не вайсковая прысяга, і не трэба яе даваць ні генералу, ні адміралу. Гэта прысяга Айчыне. Прысяга цывільных людзей, патрыётаў Беларусі. І што тут каму ўяўляецца незвычайным – а проста не разумею. Гэта тое самае, калі я кахаю жанчыну і не адзін раз ёй скажу, што буду верны ўсё жыццё, а пяць раз на дзень буду паўтараць гэта. І не толькі ў хаце, але і на плошчы. І гэта нармальна! Можна яшчэ залезці на дах самага высокага будынка і адтуль закідваць ружамі каханую і крычаць: я буду верны табе ўсё жыццё!..

Што незвычайнага ў тым, што я і іншыя хочуць выйсці на плошчу і сказаць словы любові і вернасці сваёй Айчыне?

– Ужо некалькі тыдняў вядома пра заклік прыйсці на агульнанацыянальную прысягу. Цікава, хто з апазіцыйных палітыкаў вас падтрымаў?

– Нягледзячы на тое, што ў нас быццам бы канструктыўная апазіцыя, кіраўнікі апазіцыйных партый не падтрымліваюць гэтую акцыю. Сыходзячы вось з тых жа меркаванняў, пра якія вы казалі вышэй. Ніхто не далучыўся.

А вось шарагоўцы амаль усіх дэмакратычных партый і рухаў, нягледзячы на тое, што кіраўнікі гэтых арганізацый як бы застаюцца ўбаку, цалкам падтрымліваюць нашу ідэю, займаюцца распаўсюджваннем улётак і робяць тую звычайную працу, якую трэба рабіць, каб акцыя адбылася.

– А вас не пакрыўдзіла, што кіраўнікі партый вас не падтрымалі?

– Гэта звычайная для нашай апазіцыі рэч. Як толькі нехта прапаноўвае нейкую слушную ідэю, акцыю, усе астатнія пачынаюць яе байкатаваць. Так было заўсёды. Гэта даўняя хвароба беларускай апазіцыі...

Дарэчы, мы дамаўляліся сустрэцца, каб усё-ткі прыйсці да нейкага адзінага рашэння з нагоды вучэнняў "Захад-2017". І я не разумею, як гэта займацца палітыкай і не бачыць, наколькі гэта сур'ёзна для Беларусі! Ні на адно палітычнае рашэнне, якое прымалася беларускім кіраўніцтвам, не мела такой вострай міжнароднай рэакцыі, як правядзенне гэтых сумесных з Расіяй вучэнняў. Прычым адрэагавалі не толькі нашы блізкія суседзі Літва і Польшча, Украіна, але нават Германія, Злучаныя Штаты Амерыкі. Усе вядучыя заходнія палітыкі з асцярогай выказаліся пра гэтыя вучэнні! А мы, знаходзячыся тут, у эпіцэнтры гэтых падзей, робім выгляд, быццам бы не трэба звяртаць увагі. Маўляў, як прыйдуць гэтыя расійскія вайскоўцы, так і пойдуць адсюль.

Калі б не было Украіны, магчыма, можна было б спадзявацца, што так і будзе. Але пасля таго, што адбылося на Украіне, я паасцярогся б прымаць на веру словы любога расійскага палітыка, а тым больш людзей у пагонах.

– Аднак агульнанацыянальная прысяга не спыніць гэтых вучэнняў. А калі на плошчу прыйдзе 20 ці нават 100 чалавек, будзе проста сорамна...

– І гэтыя 20 ці 100 чалавек зафіксуюцца ў свядомасці тых, хто іх пабачыць.

Я шчыра не разумею тых, хто кажа, што мы быццам бы прыдумалі праблему на пустым месцы. Ну як прыдумалі? Украінцы таксама сябравалі з Расіяй і таксама казалі адзін аднаму пра вечнае братэрства, пра адну кроў. І што зрабілі з гэтым братэрствам, з гэтай адзінай крывёю? Пусцілі яе толькі так! І ніхто ў Расіі дагэтуль не прызнае гэта за памылку! Святкуюць, як перамогу ў Вялікай Айчыннай вайне! Але некалі гэта вылезе бокам. І пакуль не будзе пакаяння за тое, што зроблена, нічога добрага ў Расіі не адбудзецца...

Нельга дапусціць, каб тое ж самае паўтарылася ў Беларусі. І таму трэба дэманстраваць усім і кожнаму, што ёсць людзі, гатовыя змагацца за сваю Айчыну, за тое, каб наша радзіма засталася незалежнай і вольнай.

З ПЕРШЫХ ВУСНАЎ

Мікалай СТАТКЕВІЧ:

«А хіба я адзіны мужчына ў гэтай краіне?..»

Апошнім часам Мікалай Статкевіч не бярэ ўдзел у акцыях пратэсту – спецслужбы звычайна яго ізалююць. Не выключана, што так адбудзецца і напярэдадні 8 верасня. Тым больш што роўна 25 гадоў таму, 8 верасня 1992 года, беларускія афіцэры разам з Міколам Статкевічам прысягнулі на вернасць беларускаму народу.
Ці не безадказна паступае Статкевіч, у чарговы раз збіраючы людзей на плошчы? Ці не баіцца ён стаць ахвярай чыіхсьці правакацый?

– Ведаеце, у сваёй безадказнасці я абсалютна не адзінокі ў беларускай гісторыі, – *шчыра адказвае Мікалай Статкевіч.* – Не хачу, канешне, сябе параўноўваць, але тым не менш. Узяць таго ж Канстанціна Астрожскага, Кастуся Каліноўскага, слуцкіх паўстанцаў – сілы былі няроўныя, але яны змагаліся за сваю радзіму, нягледзячы ні на што! І каб не было такіх безадказных асоб у нашай гісторыі, то ці захаваліся б мы як народ, як нацыя?

Мне вельмі часта задаюць пытанне: маўляў, цябе ўсё роўна затрымаюць, акцыя сарвецца, як ты можаш заклікаць народ на плошчу? Я гавару проста ў лоб: а хіба я адзіны мужчына ў гэтай краіне?..

– Некаторыя вашы паплечнікі, якія 25 гадоў таму давалі прысягу на Кастрычніцкай плошчы, кажуць так: аднойчы мы прысягалі Айчыне, навошта яшчэ раз?

– Я не бачу ў гэтым нічога кепскага. Прысягаць на вернасць радзіме – гэта як казаць пра каханне любімай жанчыне. Гэта можна рабіць безліч разоў!

8 верасня 1992 года была іншая сітуацыя. І прысяга была іншая, яна была разлічана на вайскоўцаў, у тым ліку і па працэдуры. Зараз вырасла іншае пакаленне. Я разумею, што ў многіх ёсць страх, але яго трэба перадольваць, а не шукаць нейкія адмазкі, каб не выйсці на плошчу.

Любыя спробы ўлады перашкодзіць патрыётам Беларусі выступіць у абарону незалежнасці краіны і ўшанаваць памяць партызан і салдат, якія загінулі ў барацьбе з захопнікамі, будуць доказам здрадніцкіх намераў стваральнікаў і кіраўнікоў цяперашняга антынароднага рэжыму.

Марына КОКТЫШ.

КАЛІ ВЯРСТАЎСЯ НУМАР...

Сяргей Высоцкі супраць Міколы Статкевіча і Уладзіміра Някляева

Літаральна за гадзіну да адпраўкі газеты ў друк рэдакцыя "Народнай Волі" атрымала па электроннай пошце ліст вядомага радыкальнага актывіста Сяргея Высоцкага. Ён піша, што *"Замест кансалідацыі і барацьбы "лідар" беларускай апазіцыі Мікола Статкевіч у чарговы раз спрабуе ўлезці на вяршыню палітычнага алімпу, у гэты раз шляхам закліку беларусаў на плошчу мітынгаваць супраць беларуска-расійскіх вучэнняў "Захад-2017". На самай справе не пажадаю там быць ніводнаму сапраўднаму патрыёту..."*

С.Высоцкі лічыць, што "простым жа людзям, як заўсёды, дастануцца затрыманні і штрафы, а можа, і дубінкі".

Дастаецца ў лісце С.Высоцкага і У.Някляеву. Маўляў, ён прыдумляе клятвы, *"ад якіх простым людзям ні холадна, ні горача, а апазіцыйнае гніллё грошыкі зграбае. А дапамагае халуям такая прэса, якая працуе на чужынцаў, а не на беларускі народ".*

Ад рэдакцыі

Як кажуць, прыехалі! Рак, лебедзь і шчука!

А што рабіць бедным беларусам? За кім ісці, каго слухаць, каму дапамагаць, ад каго абараняцца?

Не, нешта незразумелае творыцца ў апазіцыйных колах. І наогул – што ўяўляе сабой апазіцыя?

З ходу на гэтыя і многія іншыя пытанні не адкажаш. Думаем мы, народавольцы, думайце і вы, шаноўныя чытачы!

ТЭКСТ ПРЫСЯГІ

Я, патрыёт Беларусі,
клянуся:
змагацца за свабоду і незалежнасць маёй краіны;
клянуся:
берагчы Беларусь у сэрцы маім,
бараніць яе ад любога ворага;
клянуся:
быць верным Беларусі,
ніколі не здрадзіць маім сябрам,
якія змагаюцца за вольную Айчыну.
Жыве Беларусь!

ЗА ПАРТАЙ

У якіх сталічных школах з'явіліся беларускамоўныя першыя класы

Напрыканцы лета з'явілася інфармацыя, што 10 мінскіх сярэдніх школ гатовы адкрыць класы з беларускамоўнай формай навучання.

Ці спраўдзіліся планы? Таксама нас цікавіла, якая ў гэтых класах напаўняльнасць.

Аказалася, што беларускамоўныя першыя класы з'явіліся толькі ў палове заяўленых школ. Не набралі беларускамоўныя класы ў школах **№№96**, **151**, **168** і **199**.

У сярэднюю школу **№60,** што на вуліцы Карла Лібкнехта, 82, у беларускамоўны першы клас сёлета пайшлі 23 вучні. Дарэчы, у гэтай навучальнай установе кожная паралель мае адзін беларускамоўны клас.

У школе **№56,** што ў раёне Каменнай Горкі, за парты селі 17 першакласнікаў, бацькі якіх выбралі для сваіх дзетак беларускамоўную форму навучання.

У школе **№72,** што на вуліцы Халмагорскай, такіх вучняў 19, а ў пачатковай школе **№112** – 18. Прычым у гэтай навучальнай установе беларускамоўныя першыя класы адкрываюцца другі год запар – 17 беларускамоўных дзетак пайшлі ў гэтым навучальным годзе ў другі клас.

Збіраліся адкрыць беларускамоўны клас і ў мінскай сярэдняй школе **№168**, што на вуліцы Жукоўскага. Тут дырэктарам працуе **Васіль Крываяз**. Але не атрымалася. І ў гэтым, кажуць у школе, няма віны кіраўніка навучальнай установы і яго падначаленых. Вось як там адказалі на пытанне, чаму педагогам не ўдалося адкрыць першы клас з беларускамоўнай формай навучання:

– *Перад пачаткам навучальнага года мы атрымалі ўсяго дзве заявы ад бацькоў, якія былі гатовы аддаць сваіх дзетак у беларускамоўны клас. Калі б такіх заяў было больш – клас адкрылі б. Раённае ўпраўленне адукацыі трымала гэтае пытанне пад сваім кантролем да самага апошняга моманту, бацькам прапаноўваліся іншыя школы, дзе ёсць беларускамоўныя класы. Аднак у выніку яны пагадзіліся на тое, каб іх дзеці навучаліся па-руску. Менавіта таму ў нас і не з'явіўся беларускамоўны клас.*

Віталь ГАРБУЗАЎ.

РЭГІЁН

Ліквідацыя «КІМ» будзе працягнута

Віцебскае прадпрыемства па-ранейшаму не ў стане разлічыцца па даўгах. Тэрмін ліквідацыі ААТ «Класіка індустрыі моды» заканчваецца ў верасні. Але фінансавыя праблемы прадпрыемства яшчэ не вырашаны. Была ўнесена прапанова падоўжыць працэдуру ліквідацыі «КІМ» яшчэ на 6 месяцаў.

Як вядома, фабрыку прызналі банкрутам летам 2015 года. У прадпрыемства паўсталі вялікія даўгі, якія захоўваюцца да гэтага часу. Каб выплаціць заробкі былым работнікам, кіраўніцтва распрадае маёмасць.

На сённяшні дзень атрымалася прадаць толькі некалькі аб'ектаў: памяшканні ў горадзе і дзіцячы лагер «Чайка» пад Віцебскам.

– *Ліквідацыя будзе падоўжана,* – сказаў «Народнай Волі» антыкрызісны кіраўнік ААТ «КІМ» **Павел Заяц**. – *Маёмасць не прададзена і не прадаецца. Кошт маёмасці складае каля 7 мільёнаў рублёў, але што толку, калі яна не прадаецца?! Будзем працягваць праводзіць аўкцыёны.*

ТЫМ ЧАСАМ

У віцебскім рэгіёне зачыняюцца вінзаводы

Эканамічны суд Віцебскай вобласці прыняў рашэнне па ліквідацыі ААТ «Вітвін», «БрандкаВІН», «Вінрэал» і «Полацкі вінаробны завод».

Раман ВАСІЛЬЕЎ.

ТОЧКА ЗРЕНИЯ

Александр ФЕДУТА

Истина царям

После поражения в ходе встречи со шведами капитан сборной команды Беларуси по футболу Егор Филипенко, по сообщению БелаПАН, заявил: «Мы в полной жопе. Опозорились, и нет нам никакого оправдания. В раздевалке после матча стояла тишина. Все молчали, никто не поднимал глаз. Если честно, устал говорить, но всем стыдно и позорно. Не знаю… Никто ничего не говорил. Таков сейчас наш уровень. Мягко говоря, находимся в ж...е. Нам нужно подниматься. Не знаю, за счет чего. 100% нужно разбираться в этой ситуации и как-то сломать ее».

Капитан может гордиться. Не игрой, нет, – здесь гордиться как раз нечем. Но он один из немногих представителей государства, кто вслух сказал правду – где мы находимся.

Почему – «представитель государства»? Потому что олимпийские виды спорта (а футбол к таковым относится) у нас воспринимаются как государственное дело, и высший руководитель власти (подчеркиваю: не как президент Национального олимпийского комитета, а именно как президент Республики Беларусь) регулярно проводит совещания, посвященные их развитию. Под него фактически, под его совмещение статусов, бизнес вкладывает деньги в эти виды спорта; да, немного, но и бизнес у нас по воле того же государства был сильно «почищен», так что – чем богаты… И капитан национальной сборной действительно представляет нашу страну.

Так вот, Егор Филипенко осмелился вслух, в присутствии прессы, сказать, где мы находимся. Можно представить себе, что сейчас начнется. Пройдет очередное совещание – нужно ведь искать виноватых, распекать их под прожекторами телекамер. Спортивные чиновники будут кивать, молчать, смотреть в белые листы лежащих перед ними блокнотов, на которых они же, как проштрафившиеся учащиеся школы олимпийского резерва, пометят очередные указания «тренера». Потом, придя домой (или в собственные кабинеты), они достанут блокноты с записями четырехлетней давности и убедятся, что указания остались те же… Только ситуация стала значительно хуже.

И так – не только в футболе. Так – во многом другом. Вот только в футболе нашелся человек из системы, вслух поставивший диагноз. А остальные дружно рапортуют о том, как победили инфляцию, как лучше реорганизовать фармацевтическую отрасль, какие шедевры снимает белорусское кино на казенные деньги и, наконец, какие замечательные надои дают белорусские коровы и козы. В просторечии это называется «лапшой», но уши у государства достаточно большие, чтобы она на них висла уже много лет.

В свое время министр юстиции, а также сенатор Российской империи Гавриил Романович Державин в своем «Памятнике» определил одну из главных своих заслуг просто:

… И истину царям с улыбкой говорил.

Стране уже давно не до улыбок. По ряду позиций находится в глубоком экономическом кризисе, вызванном вовсе не исключительно положением дел у наших ближайших соседей и партнеров. Кризис вызван зарегулированием механизма принятия решений. Там, где в других странах рынок реагирует сам и его владельцы принимают решения молниеносно, у нас момент исправления ситуации откладывается каждый раз до тех пор, пока жареный петух не клюнет. Лишь тогда уполномоченные лица осмеливаются сказать вслух начальству, что на самом деле происходит. До тех же пор – как в сказке «Голый король» Евгения Шварца:

– Ваше величество, вы уж простите, но я человек простой, привык резать правду-матку, говорю сгоряча: вы – гений!

Улыбка при этом регулярном священнодействии может не присутствовать на лице, ибо потребителю данной информации улыбка вовсе не требуется. Главное – чтобы слова произносились с чувством.

До тех пор, пока внешняя политическая лояльность будет оставаться единственным критерием правоты и деловых качеств чиновника, мы будем находиться там, где уже находится белорусский футбол.

Народная Воля http://www.nv-online.info 5 ВЕРАСНЯ 2017 г.

З НАГОДЫ

Знікае памяць…

На сёлетні жнівень выпала 100-годдзе з дня нараджэння народнага паэта Беларусі Пімена Панчанкі. Здавалася, з гэтай нагоды адбудзецца шмат мерапрыемстваў, у тым ліку на дзяржаўным узроўні. На жаль, юбілей чалавека, які пакінуў заўважны след не толькі ў беларускай літаратуры, але і ў грамадска-палітычным жыцці краіны, можна сказаць, наогул не адзначаўся, калі не лічыць некалькіх артыкулаў у прэсе і пары перадач на радыё. Ні ўрачыстай вечарыны, ні літаратурных чытанняў, ні тэатралізаваных прадстаўленняў, ні выстаў, ні…

Чыноўнікі Міністэрства культуры, магчыма, чакалі адмашкі з "Чырвонага дома" ці з Прэзідэнцкага палаца. А чаго чакалі два Саюзы пісьменнікаў? Чаго чакалі Чаргінец і Пятровіч з Пашкевічам? Няўжо нехта забараніў бы ім зладзіць вечар памяці знакамітага паэта?

Ствараецца ўражанне, што ў апошнія гады, з адыходам у іншы свет многіх аўтарытэтнейшых сыноў і дачок Беларусі, у душах не толькі высокіх чыноўнікаў, але і творчых асоб пасялілася абыякавасць да ўсяго, што павінна арыентаваць народ як на агульначалавечыя каштоўнасці, так і на нацыянальныя святыні.

Рыгор ЛАГУНОВІЧ.
г.Маладзечна.

РУБАМ!

Ці то партыі карлікавыя, ці то іх члены не маюць уяўлення пра сваю ролю…

Не-не ды і з'яўляецца ў "Народнай Волі" інфармацыя пра мясцовыя выбары, якія павінны адбыцца на пачатку наступнага года. У адной з падборак вычытаў, што моладзь Партыі БНФ вылучыць падчас кампаніі 50 сваіх кандыдатаў. Пра што гэта лічба сведчыць? Альбо пра тое, што ў партыі вельмі вузкая праслойка маладых сяброў, альбо пра тое, што ўся арганізацыя не мае ўяўлення пра сваю ролю ў грамадска-палітычным жыцці.

Вакол адна балбатня пра перамены, якія павінны адбыцца ў краіне. А хто гэтыя перамены ў першую чаргу мусіць набліжаць? Вядома, тыя ж партыі. І я лічу, што кожны, хто ўваходзіць у іх, павінен імкнуцца завалодаць дэпутацкім мандатам. Калі партыйныя актывісты карыстаюцца аўтарытэтам сярод мясцовага насельніцтва, то людзі аддадуць свае галасы за іх. І не трэба гаварыць пра магчымую фальсіфікацыю падчас падлічэння бюлетэняў, на ўзроўні невялічкіх участкаў гэта нескладана пракантраляваць.

Актыўнасць ці неактыўнасць партый у выбарах у мясцовыя Саветы канчаткова высвеціць іх склад: шмат членаў яны налічваюць у сваіх шэрагах альбо з'яўляюцца карлікавымі. Як і тое, ці разумеюць яны сваю ролю ў дэмакратызацыі краіны і як менавіта яе разумеюць.

Віктар ГУЛЬКЕВІЧ.
Гомель.

ВАС ЦІКАВІЦЬ...

Хто такі Ігар Голуб?

Амаль незаўважана прайшло адно кадравае прызначэнне. Напрыканцы мінулага тыдня А.Лукашэнка прызначыў камандуючым Ваенна-паветранымі сіламі і войскамі проціпаветранай абароны Узброеных сіл Ігара Голуба. Што пра яго вядома?

А.Хмялеўская, г.Нясвіж.

Ігар Голуб – генерал-маёр. Ён ураджэнец Украіны, нарадзіўся ў Чарнігаве 19 лістапада 1967 года. Ва Украіне атрымаў і першую адукацыю – скончыў вайсковае авіяцыйнае вучылішча лётчыкаў, а ўжо вайсковую кар'еру пачынаў у Беларусі, дзе потым у 2005 годзе скончыў Ваенную акадэмію Беларусі, а ў 2011-м – факультэт Генштаба Ваеннай акадэміі.

Голуб прайшоў усе прыступкі, перш чым заняць такую адказную пасаду. Пачынаў лётчыкам у Шчучыне ў складзе 979-га знішчальнага авіяцыйнага палка. Потым быў старшым лётчыкам ужо ў Паставах, у 378-м асобным штурмавым авіяпалку 26-й ВА, камандзірам звяна, намеснікам камандзіра, камандзірам авіяцыйнай эскадрыллі 378-й авіяцыйнай базы, 206-й авіяцыйнай базы (206-й штурмавой авіяцыйнай базы) ВПС Рэспублікі Беларусь.

Пасля 2005 года Ігар Голуб – намеснік камандзіра 927-й знішчальнай авіяцыйнай базы Паўночна-заходняга аператыўна-тактычнага камандавання ВПС і войскаў СПА, намеснік камандзіра 206-й штурмавой авіяцыйнай базы ВПС і войскаў СПА. У Лідзе 7 жніўня 2010 года быў прызначаны на пасаду намесніка камандуючага ВПС і войскамі СПА – начальніка авіяцыі. З красавіка 2013-га займаў пасаду намесніка камандуючага Ваенна-паветранымі сіламі і войскамі супрацьпаветранай абароны Узброеных сіл Рэспублікі Беларусь.

Ігар ЗАЛЕСКІ.

РЭДАКЦЫЯ – ЧЫТАЧЫ

Малітва маме і тату

За рукі Вашы памалюся,
Што вёдраў цяжкіх столькі паднялі,
За ногі Вашы памалюся,
Што сцежак росных столькі абышлі.

За вочы Вашы памалюся,
Што слёзаў горкіх столькі пралілі,
За вусны Вашы памалюся,
Што словам добрым па жыцці вялі.

За долю Вашу памалюся,
За ласку і за сонейка ў душы,
За сэрца Ваша памалюся,
За кожны крок, што лёс наваражыў.

Паважаныя чытачы "Народнай Волі"! Можа, хто ведае аўтара гэтых душэўных слоў? Здаецца, верш меў назву "Малітва маме". Той, хто прынёс яго ў рэдакцыю, на жаль, не памятае аўтара. Больш таго, кожны першы і трэці радкі гучалі: *"За ногі Вашы, мама, памалюся", "За сэрца Ваша, мама, памалюся".* А тут атрымліваецца, што малітва за дваіх – за маму і тату.

ЗАДУМАЕМСЯ...

Помощь России: какова ее цена?

Взаимоотношения с Россией для нас очень актуальная тема. Так получилось, что мы во многом зависим от восточной соседки. Она оказывает нам разнообразную помощь, в том числе в виде поставки более дешевых нефти и газа, предоставления рынка для сбыта мясной и молочной продукции. Но давайте разберемся, насколько полезна помощь России. Какова судьба тех стран, которым активно помогали русские?

Я часто вспоминаю один эпизод из собственной жизни. Бурные девяностые годы прошлого столетия. Молдова. На улице собрались соседи, русские по происхождению, и обсуждают плохое поведение молдаван. Говорят: мол, когда после войны русские помогали строить заводы, фабрики, присылали специалистов, тогда были хорошие, а сейчас от них требуют знания молдавского языка. Мол, если за 20–30 лет не смогли освоить – уезжайте. Тогда я сказал им следующее.

После Октябрьского переворота (1917 г.) большевики стремились воплотить ленинскую идею о мировой диктатуре пролетариата. Но из-за слабости не смогли реализовать на практике свои планы. Зато после Второй мировой войны получили полигон для оказания «помощи». Наиболее наглядные результаты получились в разделенной Германии. Одна страна, одинаковые исходные данные. Западную Германию курировала Америка, восточную – СССР. Через 40 лет эксперимент завершился полным поражением ГДР. Хотя помогали этой стране больше, чем Польше, Венгрии, Чехословакии и другим членам Варшавского блока.

Все страны, освободившись от «помощи» с Востока, резко рванули вперед. Особенно наглядные изменения к лучшему мы наблюдаем в соседней Польше. Высокие зарплаты, пенсии, низкие цены. Преобразились люди, улыбаются, светятся счастьем.

Кому еще помогла Россия (СССР)? Например, Кубе. Превратила ее в «процветающую» страну. Сюда же можно отнести Вьетнам.

В Северной Корее эксперимент продолжается до сих пор. Южная Корея достигла небывалых высот в развитии науки и техники, проводит олимпиады, а Северная самоутверждается с помощью накопления оружия, ракет. Достойная ученица России.

Так что же ожидать от помощи России? Движения вперед или застоя? Древняя китайская мудрость гласит: «Дайте голодному одну рыбу – и он получит пропитание на один день. Дайте ему удочку – и он получит пропитание на всю жизнь». Россия может дать нефть, газ, деньги, а Западная Европа – новые технологии, новое мышление. Так что же делать нам, белорусам, если мы хотим кардинального изменения к лучшему? Отказаться от дотаций из России пока не можем, но ориентироваться, как показывает исторический опыт, надо на Запад. Однако опыт последних лет показывает, что Россия наказывает тех, кто хочет проявить самостоятельность и уйти из зоны ее влияния. Маленькая Молдова не выдержала экономического пресса и развернулась опять на Восток. Что ее ожидает? Возможно, некоторое временное улучшение состояния, но, как показывает история, кардинального роста ожидать не стоит.

К тому же Россия оказывает помощь не безвозмездно. Из высказываний политиков и действий руководства страны видно, что они не отказались от попыток восстановить империю, подчинить себе республики бывшего СССР.

Идти обратно в Россию не имеет смысла. Нет там порядка, особенно в регионах, нечем привлечь.

Наша Богом данная независимость не продается. К помощи России следует относиться крайне осторожно. Надо выстраивать свою сильную экономику. Брать пример с соседних Польши, Литвы, Чехии. Обходятся они без дешевой нефти и газа. И мы сможем обойтись. Мы не глупее их.

Василий МИХАЛЬЧИК,
доцент, кандидат сельскохозяйственных наук.
Гродно.

МНЕНИЕ

С ног на голову

Прочитал в «Народной Воле» публикацию Тамары Гордейчук от 4 августа и Алены Киреевой от 1 сентября о выступлении Николая Чергинца, председателя Союза писателей Беларуси, на пресс-конференции. Он заявил, что Владимир Орлов и Василий Яковенко в своих произведениях якобы открыто прославляют фашизм и выступают за присвоение одной из улиц Минска имя Вильгельма Кубе, гауляйтера Беларуси во времена оккупации немцами нашей республики.

Василь Яковенко в ответ на это написал заявление прокурору с просьбой привлечь Николая Чергинца к ответственности за клевету, безосновательное, не имеющее доказательств выступление, порочащее его честь и достоинство.

Я лично не слышал выступление Н.Чергинца на пресс-конференции, но приведенная в публикации Т.Гордейчук дословная цитата меня, хорошо знающего последние произведения Яковенко, очень удивила. Скорее всего, такое негативное отношение Николая Чергинца к произведениям Василя Яковенко вызвано трилогией «Пакутны век», в которой писатель много страниц посвятил Вильгельму Кубе, его деятельности на территории Беларуси в годы войны. Я трижды прочитал это замечательное произведение: первое, затем второе, дополненное издание на белорусском языке, и третий раз – уже изданное на русском языке в Санкт-Петербурге под названием «Надлом. Кручина вековая». Ни в одном из этих изданий Василь Яковенко не прославляет фашизм и тем более гауляйтера Кубе. Все это эпохальное произведение отличается высокой правдивостью, в нем глубоко проанализирована трагедия белорусского народа на протяжении всего двадцатого столетия, преступность большевистского правления в течение многих десятилетий, а особенно в годы войны. Вся трилогия посвящена борьбе белорусского народа за национальное возрождение, за свои традиции, свою культуру, свой язык.

Складывается впечатление, что Н.Чергинец ставит слова «фашизм» и «национализм» на одну ступень, и они у него являются синонимами.

Заявление Чергинца не выдерживает никакой критики.

Владимир ЗАЯЦ, пенсионер.
г.Скидель Гродненской области.

КАЛОНКА АЛЕСЯ НЯЎВЕСЯ

Па раёне старшыні трэба ездзіць на кані

Апошнім часам у райвыканкамах назіраецца бум на закуп дарагіх аўтамабіляў.

Зусім насы задралі ў неба
Мясцовыя кіраўнікі.
Ім, лічаць так, па рангу трэба
Шыкоўныя легкавікі.
І старшыня райвыканкама
(Сказалі б калісь – пан)
Мірон
У клёпкі ўбіў сабе таксама:
Мець "Мерседэс" павінен ён,
Бо па тутэйшых мерках – шышка.
Хай людзі бачаць з гэтых пор,
Што ён не нейкі замухрышка,
А сапраўды для іх "бугор".
Стагнаў-крактаў бюджэт раёна,
Як самы векавечны дзед,
Ды "Мерседэс", што для Мірона,
Заклалі ўсё-такі ў бюджэт.
На ім да цэнтра абласнога
Насіўся ён, Мірон, спярша –
Туды харошая дарога.
І да сталіцы ёсць шаша –
Таксама лётаў, як ракета.
Ёсць і ў раёне многа спраў,
Але, як кажуць, з кабінета
Мірон звычайна кіраваў.
І вось рашыў наведаць вёскі,
Даць "указайкі" дзе-нідзе.
Яго "жалезны конь заморскі",
Мірон лічыў, не падвядзе.
А на дварэ – смуга і слота,
А на дарогах сельскіх – гразь.
Калі завязнуць неахвота,
Дык лепей з хаты не вылазь.
Не змог аўтамабіль давезці
Яго й да першага сяла:
Праехаць трэба метраў дзвесце,
Каб помач нейкая прыйшла.
Патрэбна да людзей дабрацца,
Бо "мерс" у гразь "па вушы" ўлез.
– А каб цябе пабралі пранцы! –
Мірон аблаяў "Мерседэс".
Дадаў і мацерныя слоўцы:
– Птамаць! Падвёў ты, паразіт!
Затым – заданне для кіроўцы:
– Ідзі па трактар!
Па гразі
Паджгаў кіроўца да канторы…
Прыбег калгасны старшыня,
Хоць ён і хворы
Дзень каторы,
А следам – тэхнікі гайня.
Адчайна, доўга пнуўся трактар,
Нібы струна, напяўся трос
(Баяліся, парвецца раптам),
Бо "мерс" у гразь намёртва ўрос.
Урэшце выцягнулі з твані
Усім кагалам "Мерседэс"…
А з-за сваіх платоў сяляне
Каментавалі той эксцэс:
– Зусім разбітая дарога
І без рамонту дваццаць год…
– Раён жа не дае нічога,
Бо грошай – як наплакаў кот…
– Яно, прынамсі, і не дзіва,
Што не праехаў тут "бугор".
Для той гразі патрэбна "Ніва"
Ці нават бронетранспарцёр.
– Было б не горш ва ўсякім разе,
Не зведаў бы такой бяды,
Калі б на колішнім уазе
Прыехаў гэты пан сюды…

* * *

А будзе больш яшчэ карысці
Ад выканкама старшыні,
Калі па вёсках, як калісьці,
Ён будзе ездзіць на кані.

НУ І НУ!

…Са шматлікай рэдакцыйнай калегіяй, але з мізэрнай чытацкай аўдыторыяй

Выпісваю для дачкі-гімназісткі часопіс "Бярозка". Узяў у рукі жнівеньскі нумар і вачам не паверыў: тыраж усяго 651 экзэмпляр. І гэта тыраж выдання, разлічанага на сотні тысяч школьнікаў сярэдняга ўзросту! Выдання, у якога ёсць не толькі галоўны рэдактар, але і рэдакцыйная калегія з 24 вядомых творчых і афіцыйных асоб!

Няўжо ўсім ім, груба кажучы, да лямпачкі, чытаюць дзеці часопіс "Бярозка" ці не чытаюць, карыстаецца ён у іх папулярнасцю ці не? Калі так, то навошта марнаваць грошы, паперу? Навошта такая агромністая рэдакцыйная калегія на чале з галоўным рэдактарам Кацярынай Захарэвіч?..

Калі праблема ў беларускамоўным варыянце часопіса, у тым, што школьнікі ў большасці не прывучаны да роднага слова, дык гэта ж трагедыя! Чаму тая ж рэдакцыйная калегія "Бярозкі" не б'е ў званы?

Гэтае пытанне адносіцца і да рэдакцыйна-выдавецкай установы "Выдавецкі дом "Звязда", якая з'яўляецца заснавальнікам часопіса.

У любым выпадку і "Выдавецкаму дому "Звязда", і творчаму калектыву "Бярозкі", і кіраўніцтву Міністэрства адукацыі, і бацькам вучняў сярэдняга ўзросту трэба моцна задумацца над тым, чаму такое неабходнае выданне не даходзіць да тых чытачоў, на якіх яно разлічана.

Зміцер ПАЎЛОЎСКІ.
Мінск.

SOS!

Міні-палігоны адходаў побач з пад'ездамі

Яшчэ ў 2011 годзе выйшла пастанова Міністэрства аховы здароўя пад №110. У дакуменце чорным па белым напісана: скрыні для бытавых адходаў устанаўліваюцца ў спецыялізаваных бетаніраваных агароджах (з трох бакоў), пазначаюцца – "для пластыка", "для шкла", "для паперы"… Знаходзіцца яны могуць не бліжэй як за 20 метраў ад дамоў. Бакі для харчовых адходаў павінны мыцца, дэзынфіцыравацца два разы на тыдзень, а ў спёку – штодня.

У пастанове – усё ясна і зразумела. А на практыцы? Пасля святаў і выхадных ля пад'ездаў віцебскіх шматпавярховікаў ствараюцца міні-палігоны розных адходаў. Смецце з адкрытых скрыняў імкліва запаўняе навакольную прастору.

Яшчэ ў 2011 годзе гарадскія чыноўнікі пачалі гаварыць пра ўзвядзенне смеццеперапрацоўчага камбіната. Гатоў праект, вызначана месца для яго будаўніцтва, энергетыкі яшчэ ў 2014 годзе падвялі ЛЭП, заасфальтавалі пляцоўку. Але на гэтым усё і скончылася.

Нядаўна намеснік прэм'ер-міністра Беларусі Анатоль Калінін паабяцаў: будаўніцтва смеццеперапрацоўчага камбіната ў Віцебску пачнецца ў 2018 годзе. Ці не ў чарговы раз гэтыя словы прагучалі толькі для таго, каб супакоіць жыхароў Віцебска?

Таццяна СЕВЯРЫНЕЦ,
актывістка.
Віцебск.

СПЕЦЫЯЛЬНЫ РЭПАРТАЖ

Танцавалі, спявалі, выпівалі…

Карэспандэнт «Народнай Волі» пабываў на Дні беларускага пісьменства.

З 1 па 3 верасня ў Полацку праходзілі святочныя мерапрыемствы, прымеркаваныя да Дня пісьменства і 500-годдзя беларускага кнігадрукавання. Таксама на мінулых выхадных горад адзначыў 1155-годдзе з часу свайго заснавання.

Урачыстасці праходзілі на двух берагах Заходняй Дзвіны. У цэнтры Полацка працаваў горад майстроў, ішоў гандаль таварамі беларускай вытворчасці: адзеннем, прадуктамі, кнігамі і іншым. На вуліцах горада было чуваць беларускую, рускую, англійскую, польскую, нямецкую гаворкі. Полацк наведалі дыпламаты, навукоўцы, дзеячы культуры з дваццаці краін свету.

Жыхары і госці горада танцавалі, спявалі і, вядома, выпівалі. Гандлёвыя палаткі размясціліся проста на цэнтральных вуліцах. Пах піва і шашлыка ў той суботні дзень трывала апанаваў паветра. Людзі святкавалі, праўда, не ўсе ведалі, што менавіта! Карэспандэнт «Народнай Волі» пацікавіўся ў вясёлай кампаніі: "Якое свята адзначаеце?" Адказалі: *«Дзень горада і нешта пра пісьменнасць, а ў падрабязнасці мы не ўдаваліся».*

– Вядома, усё зроблена маштабна, – сказала кандыдат на пасаду старшыні Партыі БНФ **Вольга Дамаскіна**, з якой мы сустрэліся на вуліцах Полацка. *– Адчуваецца, што ўкладзена вельмі шмат грошай, але наўрад ці яно таго каштавала. Самае цікавае, на мой погляд, адбывалася на тым беразе Дзвіны: сярэднявечны фэст «Рубон», дзе гучыць беларуская мова.*

Але не ва ўсіх палатках на мінулых выхадных быў добры настрой. На думку невысокай жанчыны ў чарзе за квасам, такія святы не для простых людзей.

– А для каго? Паглядзіце, амаль усе столікі заняты ў кафэ...

– На апошнія гуляюць, а ў панядзелак будуць займаць. У горадзе то адно, то другое прадпрыемства зачыняецца, заробкі нізкія.

Жанчына патлумачыла, што сама прыйшла купіць таннейшых прадуктаў, але іншых не заўважыла.

Не была ў захапленні ад мерапрыемстваў у Полацку і каардынатар аргкамітэта па стварэнні партыі «Беларуская хрысціянская дэмакратыя» **Таццяна Севярынец**. Свае ўражанні яна падзялілася на старонцы ў «Фэйсбуку»:

– З вялікімі надзеямі выпраўлялася на свята беларускага пісьменства і дзень народзінаў Полацка, – піша актывістка з **Віцебска**. *– Не скарысталася ўсімі магчымасцямі свята з розных прычын, але непрыемнае ўражанне ад таго, што на свяце беларускага пісьменства гучала ў асноўным руская мова: з дынамікаў вулічных кавярань, з прамоў некаторых афіцыйных асоб, з выступленняў гуртоў... На свята не запрасілі славутага палачаніна* ***Уладзіміра Арлова***...

І гэта напраўду, бо некалькі дзён у горадзе праходзіў «Фестываль кнігі і прэсы», літаратурнае свята «Мая Полаччына», літаратурна-музычная праграма «Пісьменнікі – землякам», уручалася Нацыянальная літаратурная прэмія. Дарэчы, уладальнікам прэміі па літаратуры ў намінацыі «Паэзія» стаў **Анатоль Аўруцін** з Мінска за зборнік «Просветление». У інтэрнэце пазначана, што Аўруцін – «рускі паэт», але пры гэтым з'яўляецца сябрам афіцыйнага Саюза пісьменнікаў Беларусі. Вядомы сваёй грамадска-патрыятычнай лірыкай пра Расію.

Без афіцыйнага запрашэння застаўся таксама і пісьменнік, аўтар тэксту гімна Полацка **Алесь Аркуш**, з якім мы сустрэліся падчас адкрыцця помніка «Полацк – калыска беларускай дзяржаўнасці».

– Адразу скажу, што гэта не помнік, а мемарыяльны знак, – адзначыў Алесь Аркуш. *– Ён усталяваны на тым месцы, адкуль сапраўды пайшла беларуская дзяржаўнасць. Калі мы пачнём выводзіць свой радавод, то наша дзяржаўнасць пачалася ў X стагоддзі, калі паўстала Полацкае княства, якое заўсёды змагалася за сваю незалежнасць. Нашы продкі стварылі першую дзяржаву, спадкаемцамі якой мы з'яўляемся.*

Паводле слоў беларускага пісьменніка, мемарыяльны знак тут павінен быў з'явіцца нашмат раней, а вакол Сафійскага сабора меркавалася паставіць помнікі славутым князям.

– Трагічныя падзеі, якія адбываюцца з нашымі суседзямі, – працягвае Алесь Аркуш, *– падштурхнулі кіраўніцтва Беларусі да разумення: краіна павінна стаяць на нацыянальных падмурках. Гэта наша гісторыя, славутыя героі, падзеі...*

Калі казаць пра літаратурнае свята, то яно падобна на бутафорскае, якое да сапраўднай нацыянальнай літаратуры амаль не адносіцца. Ніякіх знаных пісьменнікаў тут няма, а самае ганебнае, што не былі запрошаны славутыя творцы – выхадцы з Полацка, такія як Уладзімір Арлоў. Наконт таго што я не атрымаў афіцыйнае запрашэнне, разумею: у напружанай сітуацыі мы знаходзімся...

Афіцыйнае адкрыццё помніка «Полацк – калыска беларускай дзяржаўнасці» адбылося суботнім вечарам на беразе Заходняй Дзвіны. Ва ўрачыстай цырымоніі бралі ўдзел гарадскія і абласныя ўлады, а таксама высокапастаўленыя асобы з Мінска на чале з віцэ-прэм'ерам Васіліем Жаркo.

Помнік уяўляе сабой ладдзю-калыску з выявамі вядомых гістарычных асоб, а таксама важныя для беларускай дзяржаўнасці падзеі.

Пасля адкрыцця памятнага знака адбылася яшчэ адна ўрачыстасць: літаратурную прэмію «Гліняны Вялес» атрымаў пісьменнік **Міхась Скобла.** Яе заснаваў Алесь Аркуш у 1993 годзе. Прэмію ўручаюць беларускім аўтарам кніг, якія выйшлі на працягу мінулага года.

Раман ВАСЮКОВІЧ.

ДАРЭЧЫ

Рублеўская, Ткачоў і іншыя…

Падчас святкавання ў Полацку былі названы пераможцы дзяржаўнага конкурсу «Нацыянальная літаратурная прэмія» 2016 года.

Пераможцам у намінацыі «Найлепшы твор прозы» стала пісьменніца **Людміла Рублеўская** за раман «Авантуры Прантіша Вырвіча, здрадніка і канфедэрата».

У намінацыі «Найлепшы твор паэзіі» пераможцам **Анатоль Аўруцін** за кнігу паэзіі «Просветление». У намінацыі «Найлепшы твор для дзяцей і юнацтва» – **Міхась Пазнякоў** за кнігу «Возера Дзіва». Пераможцам у намінацыі «Найлепшы твор драматургіі» стаў **Васіль Ткачоў** за зборнік п'ес «Характары».

Аўтарам найлепшага твора публіцыстычных жанраў прызнаны **Зіновій Прыгодзіч** за зборнік эсэ «Тайнапіс Андрэя Мрыя: падтэкст рэалій творчасці пісьменніка». **Валерыя Назарава** пераможца ў намінацыі «Найлепшы твор літаратурнай крытыкі і літаратуразнаўства».

Перамогу ў намінацыі «Найлепшы дэбют» атрымала **Маргарыта Латышкевіч** за зборнік «Яблыкі».

За шматгадовую плённую працу, высокі прафесіяналізм і значны асабісты ўклад у развіццё нацыянальнай літаратуры Ганаровая грамата Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь уручана літаратару **Сяргею Давідовічу**.

Прэмія заснавана ў 2015 годзе. Заснавальнікі конкурсу – Міністэрства інфармацыі, Міністэрства культуры, Міністэрства адукацыі, Мінгарвыканкам і грамадскае аб'яднанне «Саюз пісьменнікаў Беларусі».

У ТЭМУ

Наступны горад – Іванава

У Полацку адбылася сімвалічная перадача эстафеты свята. У наступным годзе Дзень беларускага пісьменства, дарэчы, юбілейны, 25-ы, пройдзе ў горадзе Іванава Брэсцкай вобласці.

КОМАНДИРОВКА ПО ПИСЬМУ

Звериные клыки

Дочь выгнала старую мать из дома. Та теперь вынуждена стоять под воротами и долго стучаться: дочь хочет – открывает, хочет – нет, просто перебрасывает через высокий забор нужную одежонку для женщины. Идите, мамаша, на вокзальный туалет и переодевайтесь там, если вы такая чистюля. Та, совершенно беспомощная в данной ситуации – против лома нет приема, все замки дочурка поменяла, – подбирает свои тряпочки и, если маршрутки нет, тянется пешедралом в Фаниполь на электричку. Ночует по родственникам.

Вас от такой картинки озноб не пробрал? Меня, признаюсь, передергивало, пока я слушала Леокадию Станиславовну Бралковскую. Но в уме до поры до времени держала некоторое недоверие: наверное, немного сгущает краски наша читательница. Бывает же такое в семье: схватились две женщины, мать и дочь, в споре, в гневе... Живут вместе под одной крышей, две хозяйки в доме – молодая и старая, есть еще две юные девушки – дочки-внучки. Материальный достаток у семьи весьма скромный, а женская семья, она, как известно, очень эмоциональная. И мужчины, чтобы разрядить, уравновесить ситуацию сильной хозяйской позицией типа «Молчать, я сказал!», ни у одной, ни у другой нет. Но любая ссора со временем иссякает, верно?

Однако пожилая женщина выглядела потерянной и беззащитной… Ссора длится уже много месяцев. Где же ей жить? Да, ситуация… В общем, давайте, Леокадия Станиславовна, съездим к вашей дочери, Светлане Александровне Теряевой, с вами вместе. Посидим рядком, поговорим ладком. Ну, не ядерный же у вас конфликт! И не зимовать же вам в богадельне. Дочь, конечно же, этого не допустит.

Выбрались в самое августовское пекло. Леокадия Станиславовна взяла на дорогу огурчиков и крыжовника охладиться – выращивает теперь у сестры на даче, где нашла временное прибежище в старом садовом домике. Родственники пока ее терпят. Но гость, известно, должен жить в сердце хозяина, а не на его жилплощади. У сестры своя большая семья, ей на старости лет помочь Леокадии нечем. Она ждет, что та со дня на день съедет с ее дачи. Да и погода торопит.

Дом Бралковской-Теряевой находится в нескольких километрах от Фаниполя, в садовом товариществе «Кірмаш». И другого жилья, как только двухэтажная дачка, у матери и ее взрослой дочери нет. Потому что городскую квартиру, где они жили вместе, мама, умная голова, продала. И садовый домик свой в Пролесках Молодечненского района, еще советской постройки, тоже продала. И вот на эти в общем-то небогатые средства по общему с дочерью решению купила это жилье на природе, ближе к Минску. Но чтобы пользоваться им круглый год.

Здесь надо уяснить вот что: за дачу, как утверждает Бралковская, полностью платила именно она, но вот по документам – внимание! – участок и дом под Фаниполем принадлежат только дочери. И это главное юридическое препятствие на пути возвращения туда на житье-бытье старой женщины. Хозяйка теперь только С.А.Теряева! Прокуратура здесь не может применить силу закона: как утверждает сама Л.С.Бралковская, при покупке недвижимости она добровольно оформила на Светлану, свою единственную дочь, все документы, отдала ей все, что имела: «Ты ж моя кровиночка! Будем жить вместе».

Царский подарок. А благодарность… Слов не подберу.

Вместе дочь и мать прожили недолго и плохо. Настал удобный момент – и Леокадию Станиславовну выставили на улицу: мол, нам надо отдохнуть друг от друга. Но зачем же сразу замки на калитке менять? И теперь Леокадия – этакая королева Лир XXI века. Как говорится, классика жанра.

И по закону ведь не придраться: нет ни одного документа в пользу матери! Но писаные законы должны уравновешиваться в обществе неписаными – совестью, человечностью, состраданием. А как иначе? Альтруизм, говорят ученые, вообще заложен в нашем мозге природой: человек должен делать добро, или он погибает – именно как человек, личность. Вот мы собак подбираем, кошек. А здесь – мать. Мать! Возможно, с плохим характером, неуживчивая… Но не преступница или прокаженная, чтобы родная дочь не пускала ее на порог.

В общем, я была настроена более чем оптимистично. И, как теперь понимаю, довольно по-книжному, умозрительно. А реальность в данном случае не просто жестока, она настолько грязна и низка, что даже бомжи, обитающие «на дне», на этом фоне кажутся просто неряшливыми обывателями, не больше.

Уже подъезжая к даче, Леокадия Станиславовна вдруг занервничала и попросила водителя остановиться вдалеке, чтобы не спугнуть заранее шумом мотора дочь. Мне тоже настоятельно рекомендовала постоять некоторое время в стороне от калитки. Начала стучать осторожно, униженно в каждом движении, как бродячая собака, ухом прикладываясь к железному профнастилу: что там за настроение сегодня у хозяев? «Открыто!» – прокричал голос издалека. Мы вошли.

Женщина в черном купальнике-бикини уверенно дефилировала по садовой дорожке. Это была Светлана Александровна Теряева, дочь Леокадии Станиславовны. Формы чуть поплыли от возраста, но в общем зрелое яблочко, вполне себе приятное зрелище. Рядом с ней – юная девушка, младшая дочь. Молодой мужчина вальяжно отдыхал в беседке. До нашего прихода, видимо, он был центром внимания в этой житейской композиции. Вокруг все утопало в зелени. Наслаждаться бы солнцем и летом… Может быть, даже любовью… Но появление Леокадии Станиславовны вдруг невидимой молнией разорвало небо над маленькой дачей. Идиллия исчезла вмиг. Теряеву передернуло. Я первый раз видела, как живое человеческое тело начало распадаться, будто в цифровом изображении, на какие-то квадраты и куски. Глаза Светланы округлились, она будто стала задыхаться. Но это была секундная пауза. Из уст полнеющей нимфы понеслась потоком отборная брань.

Я попыталась на миг перебить хозяйку и представиться. Замечу, что за несколько дней до визита мне удалось переговорить с Теряевой по телефону. Я тогда попросила ее о встрече. Она была со мной вполне вменяемой, хоть и недовольной звонком. Потом, правда, трубку не подняла ни разу. А теперь визгливо указала на дверь, напомнив о частной собственности и пригрозив милицией.

Что ж, повиновалась, отступила к открытой калитке и стояла там, на нейтральной полосе, еще некоторое время наблюдая, как разворачиваются события, и, как теперь вспоминаю, бесполезно напоминая про взаимопонимание, добро и человечность. Мои слова, конечно, никто не слышал, они были чириканьем воробья при львином рыке. На участке завязалась битва! Две фурии – дочь и внучка – набросились на Леокадию Станиславовну, пытаясь силой вытащить ее с участка. Старая женщина упорно сопротивлялась, но силы были неравны, и она упала на бетонную площадку у дома. Лежачую, ее продолжали тянуть к калитке, подталкивая ногами. Леокадия упиралась, отбивалась и кричала своим самым родным людям, чтобы те выслушали ее или хотя бы дали ей в туалет зайти, что она сейчас обмочится и обкакается прямо у них на глазах… Куда там! Ярость обуяла молодых. Они бы покусали свою мать и бабушку, порвали зубами, полили, наверное, ядовитой слюной, если бы изо рта сейчас у них выросли звериные клыки.

Я кинулась к машине, к редакционному водителю. Он развел руками: ну как на чужой территории вмешиваться в семейную драку? Мы, честно говоря, растерялись, не знали, что предпринять, а надо было тогда срочно вызывать милицию. Хотя через сколько бы она там, на даче, появилась? Зато к нам с участка вышел парень, тот, из беседки, и стал, косая сажень в плечах, ухмыляясь, рядом – вроде охранника от нашего возможного вторжения на участок. Но я и не пыталась войти – что бы я там увидела нового? Крики из-за забора были хорошо слышны и так, и я еще некоторое время металась по пустынной улице с мобильником в руках. Но будний день, на дачах пусто, да и кто поможет? Вскоре затихло и у Теряевой.

Мы стояли, ждали Леокадию Станиславовну. Жарило невыносимо, словно над нами был перевернут противень из духовки. Бралковской не было. В голове вдруг появился мираж: раз тишина, то конфликт иссяк, просто физически выдохся, и теперь родные, очнувшись, опомнившись, сядут и поговорят. Тем более мобильный Бралковской не отвечал…

В совершенно подавленном настроении мы, как побитые бойцы после невыполненного задания, развернулись на Минск. Водитель наш Николай Владимирович, очень недовольный выпавшей на его долю командировкой, на правах старшего товарища учил меня журналистскому уму-разуму: в семейных конфликтах нет ни правых, ни виноватых. Я не могла с ним согласиться – все до определенного предела, до того, как один поднял руку на другого, тем более дочь на мать.

Но уехали от «Кірмаша» недалеко. Бралковская позвонила с просьбой о помощи, и мы, конечно, вернулись за ней. Сильно хромая, она двигалась по улице нам навстречу со своими клунками в руках. Села в машину, перевела дух и с некоторым торжеством сказала: «А в доме два моих телевизора остались, новая дверь… Столько добра…» Послеполуденное марево затрудняло дыхание, но я решительно посоветовала Бралковской подумать о хорошем доме престарелых, рассмотреть такой вариант проживания, ее пенсия позволит ей выбрать пристанище получше. А что делать? Переписав имущество на дочь, женщина сама загнала себя в ловушку, оказалась без угла на старости лет, перестала быть хозяйкой своей судьбы. Но ахать поздно.

Бралковская согласно кивала. А недавно в телефонном разговоре сказала, что позвонила во «Времечко»: скоро к дочери в «Кірмаш» она поедет с телевизионными журналистами. Что ж, большой ум лучше малых дум. А вы, коллеги, если соберетесь в Фаниполь, запаситесь бронежилетами, что ли.

Елена МОЛОЧКО.

Дзержинский район.

ВЕРСІЯ

Каліноўскага знайшлі на Замкавай гары ў Вільнюсе?

1 верасня літоўскія журналісты змясцілі паведамленне пра археалагічныя раскопкі на гары Гедыміна ў Вільнюсе, якое можа стацца сапраўднай сенсацыяй: "Маецца дастаткова доказаў таго, што сярод знойдзеных парэштак ёсць парэшткі і Канстанціна Каліноўскага", – паведаміў **Рымантас Янкаўскас,** прафесар кафедры анатоміі, гісталогіі і антрапалогіі Вільнюскага ўніверсітэта на падставе знойдзеных у адным з пахаванняў матэрыялаў. Але канчатковую выснову літоўскія навукоўцы плануюць зрабіць па завяршэнні даследаванняў, калі сярод раскапаных цел паўстанцаў, пакараных царскімі ўладамі ў 1863–1864 гадах, не будзе знойдзена "больш цвёрдага кандыдата, з якім бы супала больш доказаў". Аднак без правядзення генетычных даследаванняў такія высновы заўсёды можна будзе паставіць пад сумнеў. Выйсцем маглі б стаць дакладныя рэчавыя знаходкі, як у выпадку з пярсцёнкам Зыгмунта Серакоўскага, яшчэ аднаго кіраўніка паўстання ў Літве і Беларусі, пакаранага ў Вільні.

Што зробяць літоўскія ўлады з целам Кастуся ў выпадку яго выяўлення? Напрыклад, знойдзеныя парэшткі Зыгмунта Серакоўскага (1826–1863), які нарадзіўся ў вёсцы Лісавое Луцкага павета Валынскай губерні (сённяшняя Украіна) прапаноўваюць перазахаваць на Антокальскіх могілках у Вільнюсе. Перад гэтым жа выставіць іх у Сейме, так як, паводле слоў дэпутата **Эмануэліса Зінгерыса,** паўстанец аддаў жыццё "за свабоду Літвы".

Кастусь Каліноўскі нарадзіўся ў 1838 годзе ў маёнтку Мастаўляны (сёння Рэспубліка Польшча), але затым яго бацька набыў маёнтак у Якушоўцы (сёння Свіслацкі раён Гродзенскай вобласці), які згарэў незадоўга да Першай сусветнай вайны. Падмуркі былі выяўлены ў 1987 годзе Міхасём Ткачовым. Сёння аб часах Каліноўскіх тут нагадвае старая ліпавая алея, якая, згодна з легендай, пасаджана асабіста Кастусём. На месцы ж фальварку ўсталяваны крыж і памятны камень. На пачатку 1990-х быў складзены праект аднаўлення сядзібы Каліноўскіх у якасці музея, які да цяперашняга часу застаецца нерэалізаваным. Сям'я Кастуся Каліноўскага пахавана ў Свіслачы.

Васіль ГЕРАСІМЧЫК.

НА СВЯЗИ – ГЕРМАНИЯ

Теледуэль Меркель и Шульца

Ведущие партии Германии комментируют теледуэль Ангелы Меркель и Мартина Шульца, победителем которой, согласно опросам, вышла канцлер ФРГ.

Председатель фракции ХДС в бундестаге Фолькер Каудер полагает, что предвыборная теледуэль между канцлером ФРГ Ангелой Меркель и Мартином Шульцем, состоявшаяся вечером 3 сентября, не предрешила исхода выборов в бундестаг, хотя большинство телезрителей, согласно опросам, отдали предпочтение действующему федеральному канцлеру.

В то же время оппозиционные партии раскритиковали теледуэль Меркель и Шульца. Лидер предвыборного списка «зеленых» Катрин Гёринг-Эккардт выразила мнение, что Шульц продемонстрировал отсутствие идей для будущего. «Отсутствие динамики к переменам у Меркель можно было ожидать, однако Мартин Шульц тоже не предложил каких-либо импульсов для подлинных социальных и экологических перемен в эти драматические времена», – констатировала она.

В ФРГ зафиксирован рекордный бюджетный профицит

В Германии достигнут самый высокий бюджетный профицит со времени воссоединения страны. Эксперты объясняют это мощным экономическим ростом и благоприятной ситуацией на рынке труда.

Федеральный центр, земли, коммуны и социальные кассы собрали за отчетный период на 18,3 млрд евро больше, чем израсходовали, сообщило Федеральное статистическое ведомство в Висбадене.

Больший размер профицита был зафиксирован лишь в первой половине 2000 года – 28,8 млрд евро, но тогда столь внушительного результата удалось достичь благодаря доходам от продажи лицензий на мобильную связь UMTS.

По оценкам экономистов, экономика Германии будет расти и впредь благодаря позитивному настрою потребителей и растущим инвестициям многочисленных предприятий.

КЕНИЯ

Вступил в силу запрет на полиэтиленовые пакеты

С 28 августа в Кении за покупку, продажу и использование полиэтиленовых пакетов грозит штраф в размере до 38 тысяч долларов или тюремное заключение на срок до четырех лет.

Прибывающие в страну туристы будут вынуждены сдавать полиэтиленовые пакеты в аэропорту. При этом ряд производителей, которые используют полиэтилен для упаковки своих товаров, освобождаются от запрета.

Ограничение вводится с целью уменьшить негативное воздействие на окружающую среду. Дело в том, что пластиковые пакеты практически не разлагаются.

НОВОСТИ НАУКИ И ТЕХНИКИ

Ученые НАСА придумали, как спасти человечество от супервулкана

Если катастрофическое извержение Йеллоустонского супервулкана неминуемо, то план американских ученых, возможно, единственный способ спасти человечество от гибели.

Группа исследователей НАСА предоставила в распоряжение Би-Би-Си отчет, ранее не публиковавшийся в открытых источниках. Он как раз о том, что может случиться с нашей планетой в случае очередного извержения супервулкана и как этого избежать.

«Я был членом консультативного совета НАСА по защите планеты от астероидов и комет, – рассказывает Брайан Уилкокс, работающий в одной из лабораторий НАСА в Калифорнийском технологическом институте. – И во время изучения возможностей защиты Земли от падения небесных тел я пришел к выводу, что извержение супервулкана существенно опаснее для человечества».

На Земле примерно 20 известных ученым супервулканов, и по-настоящему катастрофические извержения случаются в среднем каждые 100 тысяч лет.

Одним из самых тяжелых последствий такого извержения можно назвать массовый голод, поскольку вулканическая зима (пепел надолго закроет солнце) не позволит обеспечить человечество необходимым количеством пищи. Согласно подсчетам, сделанным ООН в 2012 году, запасов еды людям хватит на 74 дня.

Когда ученые НАСА стали исследовать проблему, они пришли к выводу, что самым простым и логичным было бы как-то остудить супервулкан.

В настоящее время около 60–70% тепла Йеллоустона поднимается на поверхность и уходит в атмосферу с водой (она просачивается к магме через трещины). Остальное накапливается в магме. Когда подземный жар достигнет определенного предела, взрывное извержение станет неминуемо.

Но если позволить выходить на поверхность большему, чем сейчас, количеству тепловой энергии, извержения не случится. По подсчетам НАСА, достаточно увеличить это количество на 35%, и Йеллоустон больше не будет представлять опасность.

Ученые считают, что наиболее подходящее решение – пробурить скважины глубиной до 10 км и закачивать в магму воду под высоким давлением. И хотя осуществление этого проекта обойдется примерно в 3,46 млрд долларов, в нем есть одна весьма привлекательная особенность, которая поможет убедить политиков, что инвестиции стоят того.

Уилкокс объясняет, что Йеллоустон можно использовать в качестве геотермальной электростанции, электроэнергия которой будет невероятно дешевой – примерно 0,10 доллара за кВт·час. И поможет предотвратить катастрофу.

ФАКТ

Ущерб от урагана «Харви» в Техасе оценили в 180 млрд долларов

Губернатор Техаса Грег Эббот заявил, что для ликвидации последствий урагана «Харви» штату потребуется астрономическая сумма – порядка 180 млрд долларов.

Эббот отметил, что «Харви» причинил даже больший ущерб, чем ураган «Катрина», опустошивший Новый Орлеан в 2005 году.

Разрушительный ураган ударил по Техасу неделю назад и стал причиной гибели по меньшей мере 47 человек. Еще около 43 тысяч остались без крова и живут во временных убежищах.

ПОЗДРАВЛЯЕМ!

6 сентября – 73-я годовщина Словацкого национального восстания и Дня Конституции Словацкой Республики

Какие зарплаты и пенсии

Средняя зарплата в Словакии в 2016 году составила 912 евро. Но это в целом по стране, а по престижным профессиям ее сумма колеблется в пределах 2 тысяч евро. Так, у инженеров она – 2400 евро, у пилотов – 2737 евро, у адвокатов – 1914 евро. А у низкооплачиваемых она колеблется вокруг суммы 400 евро. У почтальона она равна 428 евро, у швей – 441 евро, у дворников – 414 евро, у уборщиц – 402 евро.

Средняя пенсия в Словакии – 408 евро.

Будет газовый коридор

Во время газового конфликта между Россией и Украиной в 2009 году неподготовленность и отсутствие надлежащих мер привели к тому, что Словакия вместе с Болгарией потерпели наибольшие экономические убытки вследствие прекращения поставок газа. На протяжении последующих лет власти страны предприняли серьезные шаги на пути к укреплению национальной энергетической безопасности, которые оправдали себя уже спустя 4 года во время долгового кризиса, вспыхнувшего в Украине в 2013 году, а также в марте 2014 года после крымских событий. Причем Словакия смогла обеспечить альтернативные поставки газа из Чехии и Австрии, которые покрывали ежедневное потребление в стране без каких-либо заметных ограничений, а также организовать реверсные поставки газа в Украину.

19 февраля 2017 года стало ясно, что в планах по укреплению энергетической безопасности страны будет проделан новый шаг: Европейская комиссия поддержала проект по строительству газопровода, соединяющего словацкую газовую инфраструктуру с польской, суммой более 107 миллионов евро, которая покроет 40% расходов на строительство.

Таким образом, Словакия получит доступ к польскому рынку газа, . Реализация данного проекта будет проходить в рамках концепции северо-южного газового коридора, направленного на укрепление энергетической инфраструктуры в Центральной и Юго-Восточной Европе.

По предварительным оценкам, строительство завершится в 2020 году, а газопровод с протяжением 164 км будет иметь пропускную способность 5,7 миллиарда кубометров в год.

СЛЫШАЛИ?

КНДР объявила о создании водородной бомбы

Государственное информагентство Северной Кореи сообщило, что страна разработала водородную бомбу. По данным агентства ЦТАК, боеголовку, готовую к погрузке на межконтинентальную ракету, осмотрел лидер КНДР Ким Чен Ын.

В сообщении агентства говорится, что мощность боеголовки может достигать сотен килотонн в тротиловом эквиваленте, а все компоненты для ее производства делаются в КНДР, что позволит стране создать столько ядерного оружия, сколько она захочет.

Многие западные эксперты скептически отнеслись к публикации, так как не верят, что КНДР действительно сумела овладеть технологиями, необходимыми для создания водородной бомбы. Тем не менее сообщение ЦТАК уже вызвало резкую реакцию на международном уровне.

ЭВРИКА!

Американская компания будет вживлять своим сотрудникам чипы

Фирма Three Square Market стала первой компанией в США, которая объявила о планах в ближайшее время вживить всем своим сотрудникам в руку микрочип.

Фирма предлагает вживлять крошечную микросхему радиочастотной идентификации (RFID) бесплатно и уверяет, что скоро все компании последуют ее примеру.

Чип размером с рисовое зернышко стоит около 300 долларов США. Он позволит сотрудникам компании простым прикосновением открывать двери и даже покупать еду.

На сегодняшний день 50 сотрудников компании уже изъявили желание стать наполовину людьми, а наполовину – ходячими кредитными картами.

Патрик Макмуллан из Three Square Market не считает эту идею антиутопическим кошмаром, а, напротив, уверен, что скоро каждый захочет получить свой собственный микрочип.

«Международный рынок широко открыт, и мы полагаем, что именно тот, кто первым захватит эту площадку, будет определять траекторию всего рынка в будущем», – считает Макмуллан.

Вице-президент по международному развитию Тони Данна объясняет, что основной смысл чипа как раз в удобстве. Он надеется, что рано или поздно чип заменит все то, что обычно человек хранит в кошельке: от электронных ключей до кредитной карты и удостоверения личности. На данный момент это просто стремление облегчить жизнь тем, кто работает в офисе Three Square Market.

Удобной сделали и процедуру установки и удаления чипа.

«Вставить и вытащить чип занимает около двух секунд», – заверил Данна Би-Би-Си. Вставляется он при помощи «выстрела» из специального шприца, а вынимается – при желании – не сложнее, чем обычная заноза.

ПУБЛІКАЦЫІ

Мікола ГАНЧАРОЎ

Новы парадак

(Апавяданне)

Спачатку на ўсход прайшлі стомленыя, прапыленыя чырвонаармейцы, а недзе дні праз тры ў вёску прыкацілі на матацыклах і тупарылых машынах немцы. Спыніліся на лужку за мостам, павыскаквалі з машын, скінулі з ног з шырокімі халявамі боты, мундзіры, нагавіцы і – хто ў трусах, а хто і голы – давай дурэць у нашай рэчцы. Толькі пырскі ва ўсе бакі, весяляцца. Выкупаліся, селі ў свае машыны і запылілі таксама на ўсход.

А яшчэ тыдні праз два на такой жа машыне і трох матацыклах прыехалі новыя гаспадары, немцы. Спыніліся на раскрэсах, так у нашай вёсцы імянуюць скрыжаванне.

З кабіны вылез нямецкі афіцэр у выгнутай фуражцы з кукардай, за ім выскачылі з кузава салдаты і чалавек у цывільным, у якім вяскоўцы пазналі Рамана Ігнаценку, што заляцеў на дзесяць год у турму перад самай вайной. Папаўся па-дурному. У падручніку гісторыі, а выкладаў яе ў дзясятым класе сам дырэктар школы Шыпінскі, знайшлі чырвонец, пры тым па-майстэрску выкананы толькі адзін бок, другі застаўся чыстым. Узнялі такі вэрхал, што Раман у той жа дзень быў арыштаваны за падробку грошай і, мінуючы наша раённае мястэчка, апынуўся аж у Гомелі як злосны злачынца. Следства было нядоўгім, мо з месяц які, і справу перадалі ў суд, а там уляпілі яму аж дзесяць год.

Рамана і вывезці да месца пакарання не паспелі, як у горад увайшлі немцы. Яны і вызвалілі ўсіх зняволеных, а пагутарыўшы з Раманам, вырашылі, што лепшай кандыдатуры на пасаду старасты і шукаць не трэба. Вось ён, гатовы бургамістр. Адукаваны, прыхільна ставіцца да сваіх вызваліцеляў, што пазбавілі яго долі насярбацца ўволю баланды на Калыме, будзе за кавалак хлеба заўзята служыць, наводзіць новы парадак. Як толькі салдаты пастроіліся ля машыны, афіцэр нешта прагергетаў, і тыя подбегам рушылі зганяць народ на вялікую пустку за раскрэсамі, на якую ўлетку кожную раніцу людзі выганялі сваіх кароў. Старыя людзі, якіх немцы выгналі з хат, неахвотна выпаўзалі з двароў і, азіраючыся па баках, ці ідзе хто з суседзяў, цягнуліся на выган. Праз паўгадзіны там ужо было поўна людзей. Найбольш жанчын, а таксама старых і падлеткаў.

Як толькі людзі сабраліся, афіцэр у выгнутай фуражцы з кукардай лёгка ўскочыў у кузаў машыны і праз перакладчыка пачаў гаварыць:

– Германская армія вызваліла вас ад бальшавіцкага гнёту. Чырвоная армія разгромлена, і рэшткі яе ў паніцы ўцякаюць. Хутка нашы войскі ўвойдуць у Маскву. Камуністам больш ніколі не ўладарыць на гэтых землях. Мы навядзём свой парадак, заснаваны на бясспрэчным выкананні загадаў нямецкага камандавання…

Як скончыў афіцэр гаварыць, на некаторы час запанавала напружаная цішыня, відаць, кожнаму з іх хацелася ведаць, што нясе ім гэты новы парадак.

– Ну што ж, пабыла ўлада савецкая, хай пабудзе і ўлада нямецкая, – парушыў гнятлівую цішыню абыякавы голас старога Малашанкі, які стаяў і ў роздуме чухаў патыліцу.

Тут жа афіцэр прадставіў і новую ўладу – маладога, здаровага Рамана Ігнаценку.

– Ваша вёска вялікая, таму мы не выбіраем старасту, а прызначаем бургамістра, вядомага вам спадара Рамана, – і афіцэр паблажліва пахлопаў па плячы ўскочыўшага ў кузаў рослага хлопца. – Мужчына малады, адукаваны, а галоўнае, энергічны. З яго добры атрымаецца бургамістр. А каб хутчэй устанавіць новую ўладу, мы пакідаем у вашай вёсцы невялікі гарнізон, які дапаможа ў самы кароткі час навесці новы парадак.

Забягаючы наперад, скажу: не памыліліся немцы, прызначыўшы бургамістрам Рамана. Не паспела іх машына пакінуць вёску, як Раман разгарнуў такую бурную дзейнасць, што людзі толькі дзіву даваліся.

Спачатку ўгаварыў свайго сябра Сёмку стаць начальнікам паліцыі, і ўжо ўдвух яны аббегалі навакольныя вёскі, вышукваючы сабе хаўруснікаў. Праз месяц згуртавалі вакол сябе з дзясятак маладых адчайных хлопцаў-галаварэзаў, якія наводзілі жах на наваколле. Горш немцаў баяліся людзі гэтых вечна п'янаватых бобікаў, як неўзабаве празвалі іх у народзе. І сапраўды, яны сабачай гайнёй увальваліся ў бліжэйшую вёску, заходзілі ў хату, не пытаючыся гаспадароў, лезлі ў куфар, дзе, яны ведалі, ляжаў прыхаваны сынаў касцюм (каб, як вернецца з вайны, было ў што пераапрануцца, выпраўляючыся на вячоркі), забіралі пранафталіненую рэч і, склаўшы, запіхвалі яе ў мяшок, не зважаючы ўвагі на галашэнне, а часам і праклёны маткі. Закончыўшы рабаванне, патрабавалі самагонку, жлукцілі яе поўнымі шклянкамі і п'яныя нарэшце пераступалі парог, пакідаючы хату. Гаспадары з палёгкай уздыхалі, што на гэты раз абышлося, засталіся жывыя.

Так у нашай школе-сямігодцы, якую пабудавалі ў вёсцы гады за тры да вайны са смольных сасновых бёрнаў, размясціўся невялікі нямецкі гарнізон. Прывучаныя за гады савецкай улады са скаргамі ісці ў сельсавет або да свайго дэпутата, вяскоўцы напачатку разгубіліся: каму скардзіцца? Няўжо немцы будуць разбіраць іх скаргі? Доўга цярпелі, не адважваліся ісці ў школу і несці скаргу на свайго крыўдзіцеля. А пакрыўджаных было дастаткова, бо, як дзялілі калгасную маёмасць, многія лічылі сябе абдзеленымі.

Таму не дастаўся конь, бо лепшых коней забралі ў войска, а пакінулі дахадзяг, непрыгодных для вайсковай службы; той хацеў карову, а дасталася толькі цёлка; іншы ўхапіў і калёсы, і вупраж, і плуг, і барану, а камусьці зайздросна: за што яму такое багацце? Адных распірае хцівасць, сквапнасць, а другіх паглынае зайздрасць. Адсюль і крыўда. І пайшлі вяскоўцы шукаць справядлівасць у немцаў, а тыя доўга разбірацца не сталі: і пакрыўджанага, і яго крыўдзіцеля адпраўлялі ў Гомель. А там іх чакалі холад і голад. Пакалеюць ды пагаладаюць з месяц – адразу паміраюць. Дадому ледзь косці прыцягнуць ды вошай мех. За адзін раз у лазні іх не зніштожыш, прама са скуры лезуць, гады. Чалавек з дзесяць пакармілі вошай у нямецкай камендатуры – і больш ніякіх праблем. Адвучылі немцы скардзіцца.

Тым часам жыццё не стаіць на месцы, яно ў пастаянным руху. У вяскоўцаў заканчваліся невялікія запасы мыла, запалак, газы для лямп, солі. Дзе ўсё гэта дастаць?

Краму ж да прыходу немцаў сялянне самі разрабавалі. Цягнулі ўсё мяшкамі, скрынямі, пачкамі. Ды і цягнуць асабліва не было чаго. Вёска вялікая – расхапілі ўсё за якую гадзіну. Паступова прызвычаіліся людзі абыходзіцца і без мыла, і без газы, і без запалак… Усяму знайшлася замена: мыла – шчолакам, газу – сасновай лучынай, запалкі – вугольчыкамі на пяколку, прысыпаныя попелам. Усяму наш чалавек знойдзе замену, толькі не солі. А як без яе жыць? Чым яе заменіш? Нічым. А без солі і лыжка капусты не лезе ў рот, і бульбу няўсмак з'ясі. Дзе толькі не шукалі соль! Пазычалі, выменьвалі, абяцалі адпрацаваць, каб толькі дабыць які фунт солі. У адзін з такіх дзён яшчэ крэпкі дзядок Макар, якому даўно пераваліла на сёмы дзясятак, ішоў паўз школу, дзе атабарыліся немцы. На турніку якраз падцягваўся шчуплы, год пад сорак немчык. Убачыўшы дзеда, ён лёгка скочыў на дол і стаў зашпільваць мундзір. Дзед Макар павітаўся. Пачуўшы знаёмую мову, немец, не прывыклы чуць у гэтай глухой вёсцы нямецкую мову, спачатку разгубіўся, а потым заўсміхаўся і падышоў да вясковага дзядка з пышнай, старанна расчасанай барадой. Павітаўшыся, немец пацікавіўся, скуль ён ведае нямецкую мову. Макар адказаў, што яшчэ ў першую вайну з немцамі ён трапіў да іх у палон, працаваў у баўэра, там і навучыўся гаварыць па-нямецку. Так, размаўляючы, дзед Макар асмялеў і папытаў у Курта – так назваўся немец: ці можна ў іх разжыцца хоць колькі солі? Курт зноў загадкава ўсміхнуўся і, папрасіўшы хвілiначку пачакаць, пайшоў на кухню, дзе раней былі пакоі дырэктара школы і ў адным з іх стаяла руская печ з умураванай плітой. Немцы на гэтай пліце рыхтавалі сабе ежу. Курт хутка вярнуўся, дастаючы з-пад палы шынялі кілаграмовы пачак солі. Макар доўга дзякаваў немцу. Яго распірала радасць, што нарэшце і ён разжыўся солі. Узрадаваны, ён запрасіў Курта да сябе ў госці.

– Бачыш, за рэчкай другая хата з краю, там я жыву. Будзе вольны час – заходзь. Пасядзім, пакалякаем, – яшчэ раз запрасіў Макар Курта ў госці і стаў развітвацца.

Праз вечар Курт наведаў старога Макара. Падзівіцца на нечаканага госця ў пярэдні пакой выйшла нявестка, стала ў дзвярах, баючыся пераступіць парог. За спадніцу трымала маці дзяўчынка год трох, а з-за спіны выглядаў спалоханы хлопчык гадоў шасці ў кароткіх штоніках на шлейках.

Убачыўшы дзяцей, Курт стаў мацаць па кішэнях, нарэшце ў адной знайшоў патрэбнае і працягнуў у руцэ дзве шакаладныя цукеркі, абгорнутыя ў бліскучыя паперкі. Спачатку пачаставаў малую дзяўчынку, якая, узяўшы цукерку, засаромелася, учапілася абедзвюма ручкамі за матчыну спадніцу і схавалася за спінай маці, другую сунуў у ручку хлопчыку, заўсміхаўся, нешта сказаў па-свойму і вярнуўся да Макара, які стаяў ля шырокай лавы, на якой па вясне жанкі снавалі кросны і якая не раз давала начлег задарожанаму вандроўніку, асабліва завейнай зімовай ноччу. Заўважыўшы на сцяне невялікую геаграфічную карту Савецкага Саюза, Курт уважліва разглядаў яе, потым павярнуўся да Макара і папрасіў паказаць, дзе яны зараз знаходзяцца.

(Заканчэнне на 6-й стар.)

ПУБЛІКАЦЫІ

Новы парадак

(Заканчэнне. Пачатак на 5-й стар.)

Макар начапіў на нос акуляры і пачаў узірацца ў карту, на якой нават райцэнтры не былі пазначаны, а толькі абласныя гарады. Пасля доўгіх пошукаў адшукаў Гомель і тыцнуў пальцам крыху ніжэй, дзе, на яго думку, і знаходзілася наша вёска.

– Вось тут.

Курт, пабачыўшы бяскрайнія прасторы, што цягнуліся за памечаным месцам зялёнай паласой далёка на ўсход, схапіўся за галаву і роспачна замармытаў:

– У што мы ўляпаліся, ідыёты! Не, такія прасторы нам ніколі не асіліць!

Доўга яшчэ сядзелі за сталом Макар з Куртам. Нешта лапаталі на незразумелай сямейнікам мове, потым пілі несалодкую гарбату, для заваркі якой Макар, накінуўшы кажушок, збегаў у маліннік, што разросся за пуняй, наламаў пук ад марозу крохкага вецця, убег у хату, укінуў галінкі маліны ў кіпень і толькі тады пайшоў у сенцы і дзеркачом стаў збіваць снег з валёнак.

Пасля вярнуўся ў хату, зняў чыгунок з трыножкі, паставіў далей ад цяпла і накрыў патэльняй – хай добра запарваецца маліннік! Праз некаторы час Макар разліў жаўтлявы малінавы адвар у алюмініевыя карцы і панёс да стала. Так, размаўляючы, яны сёрбалі гарачую гарбату, быццам сустрэліся пасля доўгай разлукі добрыя прыяцелі, прыселі, няспешна вядуць гаворку, забыўшыся, што ідзе вайна і дзесяцi тысячамі гінуць маладыя, прыгожыя хлопцы, апранутыя ў салдацкія шынялі.

Пасля гэтага вечара Курт зачасціў да Макара. І заўсёды прыходзіў з гасцінцамі. То солі прынясе, то цукру колькі драбкоў, то невялічкую пляшачку шнапсу на стол паставіць, і потым з Макарам маленькімі чарачкамі, што захаваліся яшчэ з царскіх часоў, увесь вечар п'юць тую гарэлку. Курт не быў п'яніцам, выпіваў свае дзве-тры чаркі, і, як бы ні ўгаворваў яго Макар выпіць яшчэ хоць якую кроплю, ён цвёрда казаў сваё "найн" і закрываў далонню малую чарку. Цягнула яго да Макара неадольная патрэба выказацца. Сваім Курт баяўся адкрыць тое, што накіпела ў яго душы, яшчэ данясуць гаўптману з раённага гарнізона, а Макару можна даверыцца, зразумее стары ваяка, паспачувае – і лягчэй стане на сэрцы.

"Падмануў нас фюрэр, абяцаў вайну закончыць да халадоў, а ўжо лютая зіма цісне маразамі, а мы ўсё топчамся на месцы, ды каб жа сядзелі на абжытым, то ж не, гоняць нас ад Масквы як мага далей. І скуль толькі ў рускіх сілы бяруцца? Улетку ж разбілі іх ушчэнт. Мільёны аказаліся ў палоне. Лагеры для палонных не паспявалі будаваць, абнясуць тэрыторыю калючым дротам, паставяць вышкі, часовы барак з дошак для немцаў – і ўсё, лагер гатовы, а дзе будуць спаць палонныя, што есці, ніхто не задумваўся. Лета ж, і на зямлі паспяць палонныя, не замерзнуць. А як кармілі іх – сорамна ўзгадваць! Марылі голадам. Колькі гаротнікаў памерла ў тых лагерах – адзін Бог ведае! Цяпер расплачваемся за тую летнюю самаўпэўненасць. Далі па зубах, каб ганарліва не задзіралі насы.

Дзеткі мае, каб вы толькі ведалі, як сумую я па вас! Хвалююся за старэйшага сына Бернхарда, якому нядаўна споўнілася 15 год. Калі вайна зацягнецца, то і ён паспытае салдацкай долі. Хоць бы хутчэй скончылася гэта ліхалецце! Як там любая Эльза спраўляецца з меншымі дзяўчынкамі? Малодшая, Барбара, крыху большая за гэта, напалоханае вайной дзіця славянкі з шэрымі, шырока раскрытымі вачыма, гледзячы на якую, я міжволі ўспамінаю цябе, і іншы раз так хочацца прыгарнуць яе, пагладзіць па галоўцы, крануцца валос, заплеценых у дзве невялікія коскі. Калі я хоць адзін дзень пабуду з вамі, мае дарагія, родныя? Каб вы ведалі, як маё сэрца рвецца да вас, як хочацца мне абняць вас, прыціснуць да грудзей і ад шчасця заплакаць, не саромеючыся слёз!"

Такія пакутлівыя думкі апаноўвалі Курта з кожным днём усё больш. Імі нават з добрым старым Макарам Курт не мог падзяліцца. Расказаў толькі, як ён сумуе па доме, па сваёй сям'і, дзецях.

Праўда, аднойчы прагаварыўся, што іх войскі цярпяць паражэнне пад Масквой. "Адступаюць на новыя пазіцыі", – папраўіў сябе Курт, спахапіўшыся, што ляпнуў лішняе. І хоць Макару далёка не ўсё мог паведаць Курт, тым не менш, як надыходзіў вечар, яму хацелася пабачыцца са сваім новым знаёмым, і ногі самі цягнуліся за рэчку ў хату Макара.

З наступленнем халадоў у школе, дзе размясціўся нямецкі гарнізон, пачалі паліць грубкі. Вялікую школу ўзвялі: сем класных памяшканняў, майстэрня в варштатамі і дрэваапрацоўчым станком, настаўніцкая і нават два невялікія пакойчыкі для пражывання дырэктара школы. І ў кожным класе свая грубка. І ў настаўніцкай грубка, і нават у кватэры дырэктара была грубка і руская печка з умураванай жалезнай плітой.

Для таго каб напаліць дзесяць грубак і адну печ, бургамістр Раман прызначыў брыгаду нарыхтоўшчыкаў дроў. Двое з конямі на санях ездзілі ў лес шукаць сухія сосны і елкі, пляжылі іх, абсякалі суччa, раскрыжоўвалі на трохметровыя палены, грузілі на санкі, увязвалі вазы вяроўчынай, паволі выязджалі з лесу і на сцямненні ўжо ля школы разгружалі свае вазы. Яшчэ двое работнікаў пілавалі раней прывезеныя палены на паўметровыя цельпукі, а трэці калоў іх.

А дзявятай гадзіне, калі толькі-толькі пачынала світаць, прыходзілі нарыхтоўшчыкі дроў. Спазняцца баяліся. Немцы за гэта сурова каралі. Пілавалі па ўсталяванай чарзе. Сёння выпала гэта доля старому Ахрэму і яго равесніку Рывону. Трэцім быў 14-гадовы падлетак Валодзька, апрануты ў старую кухвайку і падперазаны вузкай папружкай, з калуном на плячы. Ён дапамог усцягнуць на козлы тоўстае сасновае палена, і дзяды пачалі навостранай пілой адпілоўваць паўметровы кавалак. Рэзалі, як мокрае гарыць. Не спяшаючыся, цягалі туды-сюды пілу, на снег павольна сыпалася пілавінне, спачатку шэрае з абалоні, а як піла сваімі вострымі зубамі ўпілася ў смольны стрыжань, то і апілкі зажаўцелі. Пакуль дзяды адрэзалі першы цяльпук, Валодзька паспеў пакалоць тры такія ж тоўстыя кавалкі.

Працавалі гадзіны дзве. Старыя павольна цягалі пілу, адвальваючы роўныя цельпукі, а падлетак разбіваў іх цяжкім калуном. Лоўка ў яго гэта атрымлівалася. Спачатку прыцэліцца вокам, куды апусціць калун, а потым падыме яго над галавой і з усяго маху гахне калуном у самую сярэдзіну, у смольны стрыжань, і цяльпук развальваўся на дзве роўныя палавіны. Калі ж адразу не ўдавалася раскалоць, тады Валодзька падымаў угору калун з цельпуком і што моцы біў абухом аб калоду.

Лупіў да таго часу, пакуль цяльпук не разлятаўся на дзве часткі, а ўжо драбней пашчапаць для хлапчука было няцяжка. Як запраўскі дрывасек, ён ставіў плашку на калоду і, прытрымліваючы яе левай рукой, спрытна адвальваў паленцы.

Хоць мароз стаяў градусаў пад дваццаць, а хлопец быў апрануты лёгка, у адну кухвайку, усё ж ён угрэўся, махаючы цяжкм калуном. А што мароз быў моцны, Валодзька вызначыў па дыме, што роўным слупам стаяў над комінам.

Тым часам старыя павольна шаркалі пілой. Адваліўшы чарговы цяльпук, яны, не спяшаючыся, пасунулі бервяно на козлах і ўзяліся за пілу.

У гэты час расчынілася акно, і з яго высунуўся здаравенны, голы па пояс немец з коратка стрыжанымі рудымі валасамі на галаве. Рукі і грудзі таксама пакрывала рэдкае жоўтае валоссе. Немец смактаў цыгарэтку, раз-пораз сплёўваючы за акно. Убачыўшы ў акне немца, Ахрэм успомніў, што ён сёння пайшоў пілаваць дровы без снедання.

– Смокча пад лыжачкай. Я ж не дачакаўся, пакуль мая баба картапляны суп заскварыць, так і пайшоў з хаты, не паснедаўшы. Пайду папытаю таго рудага таўстуна, мо адпусціць паснедаць. Як ты думаеш, Рывон? – звярнуўся Ахрэм да свайго напарніка. – Ён жа, бач, высунуўся з акна голы і курыць. І не холадна яму. Гладкі, увесь заплыў тлушчам – ніякі мароз яго не пройме. Пайду папытаю, за спрос не б'юць у нос! – І ён пасунуўся да акна, з якога вываліўся ледзь не па пояс руды немец, смачна зацягваючыся цыгарэткай і сплёўваючы на ўтаптаны пад акном снег.

– Панок, – падышоўшы да акна і стараючыся гаварыць лісліва, звярнуўся да немца Ахрэм. – Ці не адпусціў бы ты нас дадому? Мы толькі паабедаем і вернемся. Я ж сёння не паспеў нават паснедаць, баяўся спазніцца. То як, адпускаеш? – з надзеяй паглядзеў немцу ў вочы Ахрэм.

Немец з усяго сказанага старым чалавекам нічога не зразумеў, толькі адчуў, што гэты стары ў каляным кажушку нешта просіць у яго, а што просіць, адзін Бог ведае, таму ён, глянуўшы на гадзіннік, вырачыў свінячыя вочкі і закрычаў:

– Рус-с, работай! – і, плюнуўшы апошні раз, кінуў недапаленую цыгарэтку ў снег і зачыніў акно. Ахрэм, нешта бармочучы сабе пад нос, памалу пацягнуўся да козлаў.

– Ці ж сыты чалавек зразумее галоднага? – бурчаў Ахрэм, беручыся за ручку пілы. – Бач, ражку наеў, то ён будзе цябе слухаць. Работай! – перадражніў Ахрэм немца.

– Толькі і вывучыў адно слова, а камандуе. Раскамандаваўся! Едзь у сваю Нямеччыну і там камандуй, – ніяк не мог супакоіцца стары.

Пілавалі яшчэ гадзіну, а мо і больш. Нарэшце з дзвярэй школы выкаціўся невысокі немчык з вядром у руцэ і невялікім скруткам пад пахай і пашыбаваў да іх, трох дрывасекаў. Падышоў, паставіў вядро на калодку, на якой Валодзька калоў дровы, усміхнуўся і запрасіў:

– Эссен, кушайт! – і працягнуў кожнаму лыжку.

Вядро было напалову запоўнена гарачай тушанай бульбай з ладнымі кавалкамі свініны. На разгорнутай газеце – тры лусты хлеба. Падсунуўшы да калодкі бервяно, Ахрэм з Рывонам уселіся на яго, спаважна ўзялі свой хлеб і лыжкамі пацягнуліся да вядра.

– Кушайт, – яшчэ раз запрасіў з усмешкай на твары немчык і пайшоў у школу.

Пакуль трое дрывасекаў уміналі бульбу з кавалкамі сала, немчык зноў выкаціўся са школы з невялікім вядзерцам у левай руцэ, у правай ён нёс тры паліваныя карцы. Наліўшы ў іх карычневага, амаль чорнага, невядомага дагэтуль напою, ён пачакаў, пакуль гэтыя старыя вып'юць гарачую каву, і толькі тады павесіў на доўгі палец карцы і, узяўшы пустыя вёдры, пайшоў назад у тыя пакойчыкі, што прызначаліся дырэктару школы і дзе была руская печка з плітой, на якой гэты кругленькі немчык рыхтаваў сваім суайчыннікам снеданні, абеды і вячэры.

– А салодкі гэты напой, хоць і чорны, – прамовіў Рывон, верцячы з свайго мультану тоўстую цыгарку.

Пачакалі, пакуль Рывон дакурыць сваю суслу, і ўзяліся, павесялелыя, зноў рыхтаваць дровы. Ахрэм з Рывонам няспешна пілуюць чарговую калоду, а Валодзька махае і махае калуном, бо, пакуль абедаў, мароз, хоць і не такі моцны, як раніцай, залез пад бацькаву кухвайку, і трэба было грэцца.

Так працавалі гадзіны з дзве. Зімовы дзень кароткі, цямнець пачынае рана.

Ахрэм з Рывонам узвалілі на козлы чарговае палена і толькі адпілавалі адну калодку, як акно ў школе раскрылася, з яго высунуўся голы па пояс руды немец і на ламанай рускай мове закрычаў:

– Рус-с, дамоў, нах хаўс, бістра!

Валодзька, пачуўшы каманду, адразу нацягнуў вязёнкі, кінуў калун на плячо і пайшоў дадому, старыя ж толькі прыладзіліся адпілаваць яшчэ хоць адзін цурбан.

– Рус-с, дамоў, бістра! – раўкнуў яшчэ раз з расчыненага акна руды немец.

– Панок, дапілуем вось гэта палена і разыдземся па хатах, – азваўся Ахрэм, працягваючы распілоўку.

– Рус-с, дамоў! – зароў рыжы бугай, губляючы цярпенне.

– Пойдзем, пойдзем. Толькі дапілуем. Нядобра кідаць бярно на козлах, – імкнуўся супакоіць Ахрэм незразумела чаму раз'ятранага немца, працягваючы шаркаць пілой. – Чаго гэты рыжы сярдуе? – звярнуўся да Рывона Ахрэм.

– Рус-с, дамоў! – зрываючы голас, зароў тоўсты немец.

Такое непаслушэнства для немца дзіва. Ён прывык, каб людзі яго каманды выконвалі, а гэтыя старыя і вухам не вядуць.

– Мо пойдзем, Ахрэм, а то наклічам бяды. Бач, з сябе выходзіць гэты немец, – звярнуўся Рывон да свайго таварыша, працягваючы спакваля цягаць пілу. – Адпілуем апошнюю калодку і пасунемся памалу дамоў.

Бачачы, што старыя працягваюць працаваць, руды немец выскачыў з акна, размахваючы плёткай і крычучы на ўсю вуліцу:

– Што за дурны гэты рус-с! Калі рус-с работай – дамоў, калі рус-с дамоў – работай…

Убачыўшы налітыя крывёй вочы немца, Ахрэм з Рывонам не на жарт спалохаліся, сталі спешна выцягваць пілу з недарэзанага бервяна, і тут немец падскочыў да іх і агрэў нагайкай спачатку Ахрэма як галоўнага парушальніка новага парадку, а потым і Рывона. Старыя людзі атарапелі: за што ім такая кара? Яны ж толькі хацелі аддзячыць за сытны абед. І толькі калі немец ізноў аперазаў іх абодвух бізуном, тады Ахрэм з Рывонам дацямілі, што нечым угнявілі гэтага тлустага кабана, але чым, яны так і не зразумелі, спяшаючыся, выцягнулі пілу і пусціліся наўцёкі. А немец бег за імі і, лупцуючы, крычаў па-нямецку:

– Я навучу вас паважаць новы парадак!

І гэтак гнаў іх мо з сотню метраў. Потым павярнуўся і, цяжка сапучы і нешта незразумелае мармычучы на сваёй гартаннай мове, пацягнуўся ў школу.

А старыя, бачачы, што за імі ніхто не гоніцца, павольна папляліся да сваіх хат. Ім было не балюча, бо ніякі бізун не мог учыніць болю праз кажух, так – адзін гук, балела іншае – душа. Ім было крыўдна, што гэты руды немец гнаў іх, старых людзей, як шалёных сабак, перад сабой і нешта незразумелае ім гергетаў са злосцю. І што яны такое зрабілі? Чым вывелі з сябе гэтага тлустага кабана?

Так і разышліся па сваіх хатах, забыўшыся нават развітацца.

"Няўжо забыты бізун і ёсць новы парадак?" – думалі старыя Ахрэм і Рывон, сыходзячы з наезджанай дарогі на вузкія, пратаптаныя ў глыбокім снезе сцежкі, што прамымі шнуркамі цягнуліся да іх хат.

АСОБА

«Зялёнае» святло Полацка

Даведка

Анастасія АДАМОВІЧ нарадзілася і вырасла ў Полацку. Скончыла Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт па спецыяльнасці "менеджмент на вытворчасці". Каардынуе працу груп па ўстойлівым энергетычным развіцці горада, а таксама праект "ГарСвятло": энергаэфектыўная мадэрнізацыя вулічнага асвятлення ў Полацку. З'яўляецца тэхнічным экспертам праекта "Пагадненне мэраў – Усход ІІ" у Беларусі.

Любіць свой горад можна па-рознаму. Адны пішуць пра яго вершы і песні, другія імкнуцца праславіць працоўнымі дасягненнямі. А ёсць і такія, хто робіць старажытны горад сучасным, беражліва захоўваючы даўніну. Анастасія Адамовіч сярод іх. Ветлівая дзяўчына з цёплай усмешкай выбрала справай свайго жыцця "зялёную" энергетыку. У межах глабальнай еўрапейскай экалагічнай ініцыятывы "Пагадненне мэраў" яна вядзе праект "ГарСвятло" – энергаэфектыўная мадэрнізацыя вулічнага асвятлення горада. Рэалізуюць праект Полацкі райвыканкам і фонд "Інтэракцыя" пры фінансавай падтрымцы Еўрапейскага Саюза.

– Анастасія, якія шляхі прывялі вас у "зялёную" энергетыку?

– Я чалавек цікаўны – люблю адкрываць нешта новае для сябе. "Зялёныя" ініцыятывы спачатку былі маім хобі. Разам з аднадумцамі мы займаліся імі ў якасці валанцёраў. Да глабальных праектаў, якія сёння разварнуліся ў Полацку, мы ішлі не адзін год. Затое цяпер можам ганарыцца тымі пераменамі, што робяць наш родны горад лепшым.

– Раскажыце, калі ласка, больш падрабязна пра тое, чым вы цяпер займаецеся.

– Полацк першым сярод гарадоў нашай краіны ў 2009 годзе далучыўся да еўрапейскай экалагічнай ініцыятывы "Пагадненне мэраў" і стаў на шлях устойлівага энергетычнага развіцця. У рамках пагаднення і быў распрацаваны праект "ГарСвятло". Падчас яго рэалізацыі па ўсім горадзе заменяць электрычную сетку, з'явяцца самыя сучасныя святлодыёдныя свяцільнікі і аўтаматычная сістэма кіравання. Цяпер на 16 цэнтральных вуліцах горада мы мяняем звычайныя ліхтары на святлодыёдныя. Акрамя таго, старыя лініі электраперадач і слупы для ліхтароў, якія часта выходзяць са строю, мы таксама плануем замяніць.

– Адкуль узялася патрэба ў такой маштабнай мадэрнізацыі асвятлення полацкіх вуліц?

– Па-першае, святла проста не хапала: вуліцы ці асобныя іх участкі і сёння застаюцца цёмнымі, і не толькі ў нас, але і ў многіх іншых беларускіх гарадах. Якасць існуючага асвятлення вуліц таксама не самая лепшая. Па-другое, выдаткі, якія ідуць на забеспячэнне электрычным святлом горада, даволі вялікія. Па-трэцяе, звычайныя электралямпачкі ў ліхтарах зусім неэкалагічныя.

Згодна з праектам "ГарСвятло", да 2019 года на цэнтральных і ўязных вуліцах Полацка з'явіцца 1280 новых энергаэфектыўных свяцільнікаў, як святлодыёдных, так і тых, што працуюць ад энергіі сонца і ветру. Іх аптымізацыя за кошт аўтаматычнага кіравання асвятленнем дазволіць выдаткаваць энергіі на 63% полацкіх вуліц.

Праект палепшыць таксама дэкаратыўнае асвятленне гістарычных будынкаў і помнікаў, што зробіць наш горад больш камфортным і прывабным для турыстаў. Колькасць святлодыёдных дэкаратыўных свяцільнікаў павялічыцца ў 2–2,5 раза, а іх энергаспажыванне пры гэтым знізіцца на 5%. Чакаецца, што гэтыя змены дазволяць гораду знізіць спажыванне энергіі больш як на 1600 МВт·ч (прыкладна 15%) і паменшыць выкіды вуглякіслага газу больш як на 750 тон.

– Напэўна, і грошай падобныя перамены патрабуюць нямала?

– Святлодыёдныя ліхтары каштуюць дорага, некалькі соцень еўра за адзінку. Разам з тым яны эканомяць столькі электраэнергіі, што гэты кошт хутка кампенсуецца. Лішніх грошай у гарадскім бюджэце, вядома, няма. Таму, задумваючы праект "ГарСвятло", мы адразу пачалі шукаць іншыя спосабы фінансавання. Сур'ёзную падтрымку "зялёным" праектам аказвае Еўрапейскі Саюз, яго партнёр у Беларусі – фонд "Інтэракцыя". Мы атрымалі грант на суму звыш 1,3 мільёна еўра. Разам з грашыма нам аказалі і тэхнічную падтрымку. Дзякуючы экалагічнаму руху "Пагадненне мэраў", працуем у цеснай сувязі з калегамі-замежнікамі, пераймаем іх ідэі і досвед, але пры гэтым адаптуем пад беларускія рэаліі. Замежныя эксперты часта прыязджаюць у Полацк, даюць парады і праводзяць кансультацыі. Акрамя таго, штомесяц адбываюцца канферэнц-размовы па скайпе.

– Акрамя праекта "ГарСвятло" ў Полацку распачалі яшчэ адну цікавую экаініцыятыву – па развіцці гарадской мабільнасці.

– Сёння ў горадзе вялікая колькасць уласных машын, а грамадскі транспарт не адпавядае надзённым патрэбам людзей. У межах новага праекта мы імкнёмся зрабіць перамяшчэнне ў горадзе больш камфортным, бяспечным і, безумоўна, экалагічным.

Так, у мінулым годзе ў Полацку з'явілася першая веладарожка, яна пралягае праз праезную частку ў цэнтры горада і расцягнулася на 11 км выдзеленай паласы. На жаль, далёка не ўсе парадаваліся новаўвядзенню. Моцна абураліся некаторыя аўтаўладальнікі – дзеля веладарожкі "адабралі" адну паласу. Палачане пакуль не вельмі актыўна карыстаюцца веласіпедам як сродкам перамяшчэння, але думаецца, што гэта пытанне часу.

– Цяпер для вас экалогія – гэта праца. А на ўласнае жыццё яна свой адбітак таксама налажыла?

– А як жа! Менавіта з уласнага жыцця і пачалося. Спачатку я замяніла ў сваім доме лямпачкі. Наступным крокам стаў збор смецця ў асобныя пакеты. Гэта, шчыра кажучы, аказалася не такім ужо і лёгкім заняткам. Працей скінуць усё ў адзін пакет, але я сябе пераадольвала і сартавала асобна пластык, паперу, шкло… З іншага боку, успамінаю свае дзяцінства: тады ўсе здавалі шкляныя бутэлькі, нікому цяжка не было, і ніхто гэтага не саромеўся.

У мяне няма электрачайніка і мікрахвалёўкі – чамусьці многія забыліся, што ваду і ежу можна грэць і на пліце. Сваіх блізкіх і знаёмых я таксама імкнуся зацікавіць "зялёнымі" ідэямі. Напрыклад, на лецішчы ў бацькоў з'явілася кампоставая яма. Цяпер там амаль "безадходная вытворчасць".

У Еўропе "зялёныя" ініцыятывы даўно ўвайшлі ў штодзённае жыццё кожнага. У нас усё толькі пачынаецца. Нас вабіць высокі ўзровень заробкаў, але мяняць свае звычкі на шляху да "еўрапейскасці" не спяшаемся. Такім чынам, атрымліваецца, што мы самі тармозім сваё развіццё. Здаецца, ну як адна энергазберагальная лямпачка ці дадатковая сметніца на вуліцы можа паўплываць на нашу зарплату? Можа! Не забывайцеся, што капейка рубель беражэ. Уласны бюджэт кожнага з нас у многім залежыць ад дзяржаўнага бюджэту, і пра яго таксама варта клапаціцца. У Еўропе гараджане самі імкнуцца да эканоміі рэсурсаў – нам у напрамку экалогіі людзей пакуль што трэба падштурхоўваць…

Пачні з сябе

5 крокаў да «зялёнага» жыцця:

* Змяніце звычайныя лямпачкі на энергазберагальныя. Так вы сэканоміце да 30% платы за электрычнасць. І памятайце, што прыборы, падключаныя да электрасеціва, таксама "ядуць" энергію (нават у выключаным стане).

* Хаця б раз на тыдзень замест аўтамабіля і грамадскага транспарту карыстайцеся веласіпедам. Гэта дазволіць вам быць у тонусе, сэканоміць бензін і зменшыць забруджванне атмасферы.

* Падчас чысткі зубоў і мыцця посуду не забывайцеся закрываць кран. Навошта, каб чыстая вада сыходзіла ў нікуды?

* Пасадзіце дрэва! Яно будзе сінтэзаваць кісларод і радаваць вас шапаценнем лісця ўлетку.

* Перастаньце набываць у прадуктовых крамах пластыкавыя пакеты. Замест іх купіце палатняную сумку. Сёння гэта самы модны трэнд!

Ганна КУРАК. Фота аўтара. ("Алеся".)

КРЫМІНАЛ

Аўтамабілі беларусаў скралі падчас адпачынку

У Балгарыі ў гродзенскай сям'і скралі аўтамабіль BMW X5, які яны на час адпачынку пакінулі на неахоўваемай стаянцы. Другой ахвярай падобнага злачынства стала іншая гродзенская сям'я, уладальніца аўтамабіля Volkswagen Tiguan, які скралі ў Чарнагорыі разам з усімі дакументамі, у тым ліку і пашпартамі.

Цяпер, паводле слоў начальніка аддзялення інфармацыі і грамадскіх сувязяў УУС Гродзенскага аблвыканкама **Яўгена Дудко**, вядзецца ўзаемадзеянне з сіламі правапарадку ў Чарнагорыі і Балгарыі. Паводле яго слоў, гэтым летам за мяжой назіралася вялікая хваля зняцця дзяржнумароў, калі потым рознымі шляхамі ў іх уладальнікаў выцягвалі грошы. Будзьце пільныя, выпраўляючыся за мяжу на ўласным аўто!

Васіль ГЕРАСІМЧЫК.

ОБЩЕСТВО

ЕГУ все еще ждет. Нового ректора

Документы соискателей принимаются до 20 сентября

Европейский гуманитарный университет, основанный в Минске в 1992 году и с 2006-го работающий в Вильнюсе, снова объявил о начале конкурса на должность ректора.

Отцом-основателем и первым ректором ЕГУ был академик Анатолий Михайлов, признанный специалист в области немецкой философии. Свою должность он покинул в 2014-м, став президентом университета. Тогда для избрания нового ректора был учрежден временный комитет. На должность претендовали шесть человек – трое граждан Беларуси и трое граждан США. Представители белорусской демократической общественности настаивали на том, чтобы ректором ЕГУ был выходец из Беларуси, а сам университет сохранил белорусский вектор развития. Несмотря на это, общее собрание учредителей избрало новым ректором вуза американского профессора Дэвида Поллика, который работал в ЕГУ на разных должностях с марта 2014 года.

Вступая в должность, Поллик заявил, что намерен сделать ЕГУ «белорусским вузом в широком европейском контексте». Но в мае 2016 года завершил свою деятельность на этом посту из-за финансовых проблем, выявленных в ЕГУ аудиторами. Запахло коррупционным скандалом… Совладельцы ЕГУ сочли за благо расстаться с профессором, и назначили исполняющим обязанности ректора бывшего директора администрации Орхусского университета в Дании Йоргена Йоргенсена. Вскоре был объявлен международный конкурс на высокую должность, было подано 29 заявок, но комитет по отбору пришел к выводу, что на текущем этапе нет ни одного подходящего кандидата.

И вот снова конкурс: документы соискателей на эту позицию принимаются до 20 сентября. Ожидается, что новый ректор ЕГУ вступит в должность в первом квартале 2018 года.

Елена МОЛОЧКО.

СПЕЦИАЛЬНЫЙ РЕПОРТАЖ

Командировка в… тюрьму

Вы были когда-нибудь в следственном изоляторе? А на «химии»? В колонии? Корреспонденту «Народной Воли» удалось посетить сразу несколько режимных заведений. Департамент исполнения наказаний МВД Беларуси «прогнал по этапу» журналистов, изъявивших желание посетить места не столь отдаленные. Спецкомандировка на Брестчину получилась насыщенной: я побывал в барановичском СИЗО и на «химии», а также в исправительной колонии №22 («Волчьи норы»), где содержатся люди, отбывающие наказание за наркотики.

Лязг электрозамка

Первое впечатление от посещения этих учреждений – не лай рвущихся с поводка овчарок, как можно было бы подумать, а лязг электрозамка. Он сопровождал постоянно (ведь при переходе из одной части учреждения в другую надо проходить через железные ворота), стал камертоном «тюремного» дня. Этот звук для десятков тысяч заключенных и еще большего числа их родных и близких делит жизнь на два мира. Волю и неволю.

«Заходим по трое», – скомандовали на входе в СИЗО №6. И начальник учреждения на улице Брестской в Барановичах полковник **Александр Якжик** был сразу просто-таки атакован моей молодой коллегой из местного издания, беспрестанно бомбардировавшей его вопросами, в том числе и весьма наивными. Но ему, видать, не впервой: отвечал, был радушен и хозяйство свое показывал с видимым удовольствием.

Место это жуткое: во время Второй мировой на территории польской тюрьмы фашисты разместили лагерь. В шталаге погибли тысячи и тысячи военнопленных… Сразу после войны советская власть организовала здесь пересыльную тюрьму. В том числе и для тех же военнопленных, которых из немецкого концлагеря отправляла в ГУЛАГ.

Сейчас СИЗО, в котором находится около 700 мужчин и женщин, стало «солянкой». Здесь и арестный дом (в нем содержится около 300 осужденных), и «этапные зэки» ждут отправки в колонии, и четыре десятка заключенных хозобслуги отбывают срок, и ожидают суда около трех сотен находящихся под следствием человек.

Почти всех их на мониторе компьютера в любой момент может увидеть не только дежурный, но и начальник СИЗО и его заместитель. На некоторых из них удалось взглянуть.

«…гражданин начальник», – долетело из камеры, в которую шагнул Якжик. Следом – я. Трое «малолеток» здесь не случайно – это было видно по взглядам исподлобья, тому, каким недобрым блеском сверкали их глаза. И эта шпана, которая ждет суда по 339-й и 205-й статьям («хулиганство» и «кража»), наверняка продолжит жить за колючей проволокой. Уж больно выразительными были их лица: неспроста они дожидаются суда за решеткой.

А вот взгляд хрупкой девушки, в прачечной латающей на швейной машинке белье, был каким-то затравленным. На диктофон в руках журналиста она глядела со страхом, как на дубинку.

…А вот моя активная коллега с видимым удовольствием дала «откатать пальцы», хотя ее и предупредили, что ярко-красный маникюр будет испорчен: отмыть из-под ногтей черную краску весьма непросто.

В автобусе с убийцей

Следующим пунктом была ИУОТ №52, до которой мы добрались на микроавтобусе минут за 20. Попросту – «химия». Это учреждение – самое молодое в системе УДИН МВД по Брестской области. Подполковник **Андрей Пальчик** рассказал, что в 2006-м на базе детского приемника-распределителя было создано учреждение открытого типа, в котором сейчас находятся полсотни мужчин и 29 женщин.

И если представители сильного пола – это те, кто досиживает свой срок за кражи да «алиментщики», то женщины осуждены за убийства и тяжкие телесные повреждения, повлекшие смерть...

Когда все та же любопытная коллега из барановичской газеты узнала, что все осужденные свободно перемещаются по городу на работу и с нее, то с ужасом в глазах вскрикнула: *«Это что, я могу в автобусе с убийцей ехать и не знать об этом?»* *«Да»*, – хладнокровно ответствовал Пальчик.

Он рассказал, что в ИУОТ №52 осужденные попадают из колонии-поселения, и только после того, как проявят себя положительно. Плавный переход позволяет людям, которые за долгие годы за решеткой разучились принимать самостоятельные решения, приготовиться к выходу на волю.

«Они сами стирают, готовят, без конвоя ездят на работу и с нее, ходят в магазины. Но при этом с 10 вечера до 6 утра должны находиться на территории учреждения», – поясняет начальник «химии». – *Это помогает социализации людей, они привыкают быть ответственными за себя».*

Некоторые настолько социализировались, что даже решили жениться. *«Но отдельное помещение им не выделено: все осужденные живут либо в мужских, либо в женских комнатах»*, – рассказывает о своих подопечных Пальчик. «А как же они… встречаются?» – изумленно вопросила барановичская журналистка.

Это так и не было прояснено.

Указание сверху

Переезд из Барановичей в «колонию для наркоманов» был недолгим. Расположена ИК №22 в 9 километрах от станции Доманово, в лесу. Когда-то тут была военная часть, а в 1993-м было принято решение «перепрофилировать объект». Но до появления в «Волчьих норах» первого заключенного прошло аж 7 лет: первый этап осужденных прибыл в колонию строгого режима 4 января 2000 года.

До 2007-го заключенных было не более 550. В тот год колонию сделали «специализированной» – для лиц, впервые осужденных по 328-й статье («незаконный оборот наркотических средств, психотропных веществ, их прекурсоров и аналогов»). А затем пошли дальше и увеличили «предельную численность спецконтингента» – сразу до 800 человек.

Выяснить, когда это было сделано – до слов главы государства о создании невыносимых условий для осужденных по «наркостатье» или после – не удалось. Напомню его слова в декабре 2014-го: *«Давайте одну из колоний отжалеем для этого… установим им такой режим, чтобы они, сидя в этой колонии, прямо скажу, смерти просили. То же самое и для распространителей»*.

Внимание: «и для»! То есть главным белорусским чиновником санкционировано жестокое отношение не к дилерам даже, а к наркоманам… Можно ли после этого поверить, что в «Волчьих норах» не волчьи порядки?

Кстати, сидят в ИК №22 далеко не только наркодилеры. Ведь ужесточение приговоров, «натягивание» второй-третьей частей 328-й статьи (сбыт и участие в группе) стали – по информации правозащитников – одними из последствий «ужесточения борьбы»…

Это подтвердила и одна из матерей, сгрудившихся у входа в комнаты для свиданий. *«Помогите нашим детям выйти отсюда*, – отчаянно закричала она журналистам, – *здесь должны сидеть наркодилеры, а не наши дети!»* Никто не ответил ей – помочь выбраться из «Волчьих нор» никто из нас возможности не имеет…

«Грибы есть?» – поинтересовался спецкор областной «Зари» у одного из дежурной смены на КПП. *«Да, белые были на выходных»*, – простодушно ответил он. *«Осенние уже?»* – спросил коллега пенсионного возраста. *«Да нет, летние еще»*, – подвел черту под разговором милиционер. Каждому свое – подумал я в ту секунду. Кому забота о тихой охоте, а кому тяжкие думы о годах, которые предстоит провести за решеткой.

10 лет за 10 граммов

Мысли эти наверняка посещают только что прибывших: сразу за воротами в колонию они попадают в карантин, где осужденные, как правило, находятся до двух недель. Он не пустовал: полтора десятка человек выстроили в крохотном внутреннем дворике. Почти все – молодые, даже юные ребята.

Стоят, понурив головы, но на вопросы отвечают. Один из них, 18-летний невысокий бледный паренек, уже отсидел два года из восьми. Сюда попал из колонии для малолетних. Другой, 21-летний Дмитрий из Гродно, получил 10 лет по третьей части. *«Большой объем?»* – интересуюсь. *«10 граммов. Но они мне не принадлежали, и были найдены не в моей машине»*, – как к последней инстанции обращаясь, с явной надеждой в голосе добавляет он. И смотрит глазами, почти как у кота из мультика про Шрека.

На первый взгляд удивительно: как могли дать огромный срок человеку, которому эти наркотики не принадлежали, да еще и найдены были не в его машине? *«А кто ж на своей будет перевозить*, – усмехаясь, отвечает начальник колонии подполковник **Андрей Квашевич**. – *Не стоит верить всему, что они скажут».*

Именно из карантина была осуществлена единственная в истории колонии попытка побега: *«Прибывший в 2013-м в карантин осужденный понял, что ему здесь будет не совсем… уютно. Но назвать это попыткой сложно: он залез на основное заграждение и ждал, когда его снимут. Потом экспертиза в рамках уголовного дела признала его невменяемым»*, – поведал начальник ИК №22.

15 лет назад Квашевич пришел сюда лейтенантом-оперативником. В ту пору колония еще не была «специализированной», и сидельцы в ней проходили по всяким статьям: от кражи до убийства. *«И некоторые носили полосатые робы. Их так и звали: «полосатики»*, – вспоминает он былые дни.

Зеленые бирки и рыжая бабка

Теперь почти все в зоне носят зеленые бирки. Сначала были того же цвета нашивки, но когда журналисты сравнили их с желтыми «звездами Давида», которые должны были нашивать на одежду евреи во время войны, стыдливо заменили бирками. В столовой интересуюсь у повара: не унижают ли их эти бирки? *«Нет, ведь они почти у всех в колонии. Черные только у некоторых, что остались тут с давних времен. Их человек 20»*, – несколько отрешенно говорит парень. До конца срока ему немного, 2,5 года из восьми. *«Ошибка молодости*, – говорит получивший профессию еще на свободе молодой человек. – *По глупости сюда попал. Сейчас не вляпался бы ни за что».*

Глупость или нет, но третья часть – это третья часть… Это либо действия в группе, организовавшей изготовление/сбыт/перевозку, либо «крупный размер». И ему еще повезло: приговор он услышал 5,5 года назад и получил минимум, обозначенный в ч.3 ст.328 УК Беларуси. Если бы его дело рассматривалось на пару лет позже, то мог бы и на 10 лет сесть, и на 12.

Пока журналистов уговаривают попробовать блюдо из раскладки по нормам «5а» и «5б» (диета), интересуюсь у наливающего чай (*«грузинский черный»*) повара: много ли заключенных питаются картофельно-морковной запеканкой вместо стандартных макарон? *«В этом месяце – 53 человека»*. Пока коллеги пробуют «бабку», изучаю меню. Макароны да суп – вот пища заключенных в день приезда журналистов.

Столовая довольно просторная, мебель не старая. Сколько же человек одновременно могут оценить не слишком разнообразное (не санаторий же на самом деле) меню? Оказалось, 300.

Другая впечатляющая цифра – количество свадеб, которые «играют» в местной церкви, не менее удивительна. *«До десяти в месяц»*, – выдает начальник колонии. *«В месяц?!»* – ракетой взлетают вверх нарисованные брови юной акулы пера. *«И девушек, которые едут в колонию расписываться, с каждым месяцем все больше и больше. Сидят же здесь в основном молодые»*, – с добродушной усмешкой комментирует он статистику, поразившую воображение представительницы прекрасной половины человечества.

Чтобы не оставалось недомолвок о «почти всех», прошу у Квашевича выдать очередную дозу цифр: о возрасте «сидельцев». *«От 18 до 20 лет – 62 человека, от 20 до 30 – 669, от 30 до 40 – 236, от 40 до 50 – порядка 50-ти»*, – выдает подготовившийся к визиту журналистской братии подтянутый подполковник.

В отличие от подавляющего большинства своих предшественников, фото которых висят в штабе, Андрей Сергеевич, не первый год сидящий в кресле начальника колонии, поджар и выглядит молодцевато. Наверняка следит за своим здоровьем и занимается спортом.

О том, как следят за здоровьем заключенных, чуть ниже. А пока – о «спортивной составляющей» лагеря и поддержании здорового духа в здоровом теле.

В центре зоны, окруженной лесом и занимающей территорию в 18,5 гектара, расположена сверкающая желтыми куполами церковь, в которой проводятся еженедельные богослужения приезжающим для этого православным служителем. А рядом – выглядящая очень аскетично бетонная баскетбольная площадка, на которой к нашему визиту не нанесли новую разметку, и футбольное поле. Ворота, кстати, тоже не покрашены.

То, что спортивные снаряды не обновили, говорит о том, что они активно используются. Яркое тому подтверждение – футбольное поле. На нем ни травинки! А вот за воротами с обеих сторон – радующий глаз изумрудный газон.

Бедным родственником голливудских тюремных тренажерных залов выглядит «тренажерка» в «Волчьих норах»: всего два снаряда, – видать, бодибилдинг тут не в почете…

Олег ШЕПЕЛЮК.

(Продолжение в следующих номерах «Народной Воли».)

ДЛЯ ВЯСЁЛАЙ КАМПАНІІ

Мой край

Словы А.Русака.
Музыка Я.Ціхановіча.

Куды ні йду – лясы шумяць,
Цвіце за полем гай…
А поле вокам не абняць –
І гэта ўсё мой край. } 2 разы

Жыве, працуе мой народ
Ці ў снежань, ці у май.
І багацее з году ў год
Мой родны вольны край. } 2 разы

Куды ні йду – лясы шумяць,
За полем рэчка, гай.
А ў сэрцы песень
не стрымаць
Пра мой любімы край. } 2 разы

ДУХОЎНЫ СКАРБ

У Гродне і ідэолаг, і бацюшка гаварылі па-беларуску

"Мноства працаўнікоў на ніве народнай асветы як царкоўных, так і свецкіх на працягу стагоддзяў узбагачалі духоўнай велічу наш унутраны свет, спрыяючы станаўленню і развіццю беларускай нацыі", – адзначыў у сваім выступленні клірык гродзенскага Свята-Пакроўскага кафедральнага сабора протаіерэй **Уладзімір Барысевіч** на гарадскім святе беларускага пісьменства, якое прайшло 1 верасня ў Цэнтры культуры: "Няхай кожны з нас незалежна ад сваіх эстэтычных густаў, грамадзянскай пазіцыі памятае пра тое, што ён беларус, што ён хрысціянін, чалавек, які зробіць правільны выбар на карысць міру, любові і згоды".

Па-беларуску віншаваў з 500-годдзем беларускага кнігадрукавання і намеснік начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Гродзенскага гарадскога выканаўчага камітэта **Аляксандр Вайтуляніс.** Гэта тым больш важна, што аўдыторыя складалася амаль выключна са старшакласнікаў.

Выкладчык кафедры беларускай філалогіі Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы **Святлана Мікалаеўна Тарасава** ўзгадала пра юбілей нашых слынных песняроў – Янкі Купалы і Якуба Коласа, 105-годдзе якіх адзначаецца ў 2017-м. Яна распавяла, што з Гродзеншчыны ідуць карані роду Янкі Купалы па мацярынскай лініі: "І па сённяшні дзень на Гродзеншчыне раскіданы нашчадкі Купалаўскага роду". Менавіта на Гродзеншчыне яго імя стала надавацца разнастайным культурным установам раней, чым у астатніх частках Беларусі.

З урыўкам са спектакля "Раскіданае гняздо" на мерапрыемстве выступілі артысты Гродзенскага абласнога драматычнага тэатра. А супрацоўнікі Гродзенскай цэнтральнай бібліятэкі імя А.Я.Макаёнка падрыхтавалі выставу "Беларускі тытан эпохі Адраджэння", прысвечаную Францыску Скарыну.

ВЫСТАВА

Яўрэі ў змаганні за Польшчу

"Учора адзін мой сябар напісаў: ходзяць чуткі, што адменяць выставу і забароняць выстаўляць экспанаты. Што ж, у нас усё магчыма", – так пракаментаваў для "Народнай Волі" адкрыццё выставы "Яўрэі ў польскім войску" **Яўген Калодзін**, дырэктар прадстаўніцтва асацыяцыі іўдзея-хрысціянскага дыялогу "ШОМЕР-Інтэрнэшнл". Прэзентацыя выставы адбылася 1 верасня ў Вялікай харальнай сінагозе Гродна, дзе прысутнічалі не толькі прадстаўнікі яўрэйскай дыяспары і кіраўніцтва польскай амбасады, але і святар мясцовай лютэранскай абшчыны, а таксама настаўнікі і вучні шэрагу школ.

Занепакоенасць гарадскіх улад, відавочна, была выклікана магчымасцю ўдзелу ва ўрачыстасцях віцэ-маршалка польскага Сейма **Рышарда Тарлецкага** і апаскай, што гэта можа паспрыяць ператварэнню гэтай імпрэзы ў "палітычную польскую акцыю". Аднак польскі палітык з'ехаў напярэдадні. У выніку адкрыў выставу генеральны консул Рэспублікі Польшча ў Гродне **Яраслаў Ксёнжэк**, на дакладных прыкладах распавёўшы пра ўдзел яўрэяў у польскім войску. І са спадзяваннем падкрэсліў, што такія мерапрыемствы неабходны, каб "1 верасня" (маючы на ўвазе 1 верасня 1939 года) больш ніколі не паўтарылася, і што *"гэтая выстава адкрылася не толькі ў гэтай сінагозе, але і ў нашых душах і нашых сэрцах"*.

Для "Народнай Волі" Ксёнжэк адзначыў: *"Людзі яўрэйскага паходжання таксама змагаліся за Польшчу, і, як казаў тут прадстаўнік яўрэйскай супольнасці, шкодным стэрэатыпам з'яўляецца сцвярджэнне пэўнымі асобамі, што ўсе яўрэі – Ротшыльды, а ўсе палякі – антысеміты"*.

Святар лютэранскай абшчыны Гродна **Уладзімір Татарнікаў** адзначыў: *"Трэба захоўваць памяць пра розныя падзеі, мы нічога не павінны забываць, і давайце радавацца таму, што мы сёння можам размаўляць на роўных, нягледзячы на нашу нацыянальнасць, канфесію і рэлігію"*. З ім пагадзіўся кіраўнік яўрэйскай абшчыны **Барыс Квяткоўскі**: *"Выстава смелая, выстава патрэбная, і дзякуй Богу… такія часы надышлі, калі мы пра гэта можам казаць свабодна"*.

Выстава была падрыхтавана на сродкі амбасады Польшчы ў Гродне з мэтай паказаць несправядлівасць стэрэатыпнага ўспрымання яўрэйскага народа адзіна як "ахвяры Халакосту" і палякаў як "антысемітаў". Яўрэі пачалі браць удзел у войску Рэчы Паспалітай у часы паўстання Тадэвуша Касцюшкі, калі пад кіраўніцтвам Бэрэка Яселевіча быў створаны Ветхазапаветны полк лёгкай кавалерыі. Удзельнічалі яны ва ўсіх важнейшых вайсковых падзеях польскай гісторыі XIX–XX стагоддзяў. У міжваенны час для іх былі створаны ўсе ўмовы, каб заставацца нават у войску іўдзеямі, у тым ліку за кошт ужывання кашэрнай ежы.

Як адзначана на выставе, у верасні 1939 года колькасць яўрэяў у польскім войску складала каля 100 тысяч чалавек, або амаль 10 працэнтаў ад усіх мабілізаваных. З іх у баях загінулі каля 8 тысяч, яшчэ 60 тысяч былі знішчаны войскамі СС у гета і лагерах смерці як грамадзянскае насельніцтва.

У створанай у СССР арміі Андэрса налічвалася каля 3 тысяч яўрэйскіх жаўнераў, як адзначана ў матэрыялах выставы, большасць з іх пасля адпраўкі ў Іран дэзерціравала і ўступіла ў шэрагі ўзброенай арганізацыі "Хагана", якая змагалася з брытанцамі ў час іх мандата ў Палесціне, імкнулася стварыць незалежную дзяржаву Ізраіль. Генерал **Уладзіслаў Андэрс** нават тайна загадаў пераследаваць гэтых салдат. У бітве пад Монтэ-Касіна ўдзельнічалі каля 850 яўрэяў, 40 з якіх загінулі, больш за сотню атрымалі ўзнагароды.

Першым горадам, у якім была паказана выстава, стала Іўе. У Гродне, калі не пацвердзяцца чуткі аб яе закрыцці, яна будзе дзейнічаць да 25 верасня. Час працы – з 9 да 18 гадзін. Уваход вольны.

Васіль ГЕРАСІМЧЫК.

ПРЭЗЕНТАЦЫЯ

Хто мае 60 тысяч долараў, а хто – нічога

Дзмітрый Гаўрылаў – беларускі плывец у ластах. Спартсмен з Наваполацка з'яўляецца шматразовым прызёрам чэмпіянатаў свету і Еўропы. На Сусветных гульнях у Польшчы Дзмітрый заваяваў золата і бронзу. «Народная Воля» паразмаўляла з ім не толькі аб мінулым турніры ў Вроцлаве.

Выступленні за ідэю

– На папярэдніх спаборніцтвах, каб стаць першым, мне не хапала адной-дзвюх сотых секунды, – *распавядае Дзмітрый Гаўрылаў*. – І такая сітуацыя захоўвалася некалькі гадоў. У Польшчу першапачаткова я адбіраўся на дыстанцыю 100 метраў. Але пазней мяне таксама ўнеслі ў спіс удзельнікаў і на 50 метраў. Калі я праплыў дыстанцыю, якую не павінен быў плыць, і заняў 3-е месца, арганізатары скакалі ад радасці. Не павінен быў плыць наогул, а паказаў такі вынік!

На дыстанцыі сто метраў узяў золата.

– Наколькі ведаю, у Наваполацку ёсць праблема з басейнамі ў летні перыяд?

– Так. Я зараз не трэніруюся ў басейне, а ўжо 21 верасня выезд на фінал Кубка свету ў Турцыі.

– Можа, у Заходняй Дзвіне хутка трэніравацца прыйдзецца?

– Спадзяюся, што да гэтага не дойдзе. Пэўную базу можна мець на возеры, каб не губляць адчуванне вады, мышцы трымаць у форме і гэтак далей. Але калі гаворка ідзе аб прафесійных трэніроўках, то патрэбны басейн. На зборы можна ездзіць у Мінск, але ўсё ўпіраецца ў фінансаванне. Падводнае плаванне – неалімпійскі від спорту, ён адносіцца да ДТСААФ.

Безумоўна, матэрыяльная падтрымка пакідае жадаць лепшага.

– Пасля перамогі на Сусветных гульнях сітуацыя можа змяніцца?

– Сусветныя гульні ў нас лічацца звычайнымі спаборніцтвамі, хоць для неалімпійскіх відаў спорту гэта турнір найвышэйшага ўзроўню.

Венгерскі спартсмен зарабляе за першае месца на Сусветных гульнях 60 тысяч еўра, праблемная Украіна сваім плаціць 30 тысяч долараў. Мы выступаем за ідэю, але, спадзяюся, гэта ў бліжэйшым часе зменіцца.

З трэнерскімі перспектывамі

– Ёсць меркаванне, што поспех спартсмена ў большай ступені залежыць ад трэнера, бо талент трэба ўбачыць і развіць...

– Цалкам згодны. Поспех на 70 працэнтаў залежыць ад прафесіяналізму трэнера і ўзаемадзеяння з ім. Вельмі важна, як яны са спартсменам разумеюць адзін аднаго. Мне пашанцавала: з Віктарам Раманавічам Страмяковым сябруем, разам адзначаем святы. Не кажучы ўжо пра яго індывідуальны падыход да трэніровак.

– Аляксандра Герасіменя ў адным інтэрв'ю сказала: *«Перад стартам, вядома, вельмі хвалююся. Не ведаю ні аднаго спартсмена, які не адчуваў бы хвалявання. Але гэта добра. Калі ты хвалюешся, значыць, ты неабыякавы да справы, якой займаешся. Галоўнае – знайсці спосаб сябе супакоіць. У кожнага спартсмена свая методыка»*. У вас якая?

– Імкнуся абстрагавацца, каб не перагарэць за некалькі хвілін да старту. Трэба спачатку праплысці дыстанцыю ў думках, каб выключыць усе недакладнасці. Любая памылка – і ты другі.

На Сусветных гульнях я быў больш спакойны, бо на папярэдніх спаборніцтвах прааналізаваў недахопы і на трэніроўках выправіў іх. Быў гатовы на ўсе сто працэнтаў.

– Вы не толькі спартсмен, але і малады трэнер…

– Так, пачынаю трэніраваць, бо са спортам калісьці прыйдзецца закончыць. Таму рыхтую сабе базу, набіраюся вопыту. Адразу перайсці са спартыўнай дзейнасці на трэнерскую – вельмі складана. Сёння трэнер пасля ўніверсітэта зарабляе 200–300 рублёў.

– Адна высокапастаўленая чыноўніца лічыць, што да такой зарплаты трэба адэкватна ставіцца...

– Шчыра кажучы, мне такія заявы незразумелыя. Спартыўныя чыноўнікі дзівяцца, калі маладыя трэнеры ідуць працаваць за такія грошы. Але дзякуючы спорту я выходжу з гэтай сітуацыі. У далейшым спадзяюся стаць таленавітым трэнерам і рыхтаваць спартсменаў міжнароднага ўзроўню.

Раман ВАСЮКОВІЧ.

МЕРКАВАННЕ

Што адрознівае беларускую зборную па футболе ад аркестра Міхаіла Фінберга?

Ганебнай паразай для нацыянальнай зборнай Беларусі па футболе скончыўся чарговы адборачны матч да чэмпіянату свету. Пры паўпустых трыбунах "Барысаў-Арэны" футбалісты Ігара Крывушэнкі прайгралі шведам – 0:4.

Таму, хто вытрываў і паглядзеў усё ад пачатку да канца, няма сэнсу яшчэ раз апісваць падрабязнасці і акалічнасці разгрому беларусаў, пасля якога нацыянальная каманда апусцілася на самае дно сваёй адборачнай групы, прапусціўшы наперад нават паўаматараў з Люксембурга.

Дно беларускага футбола – гэта нават не апошні радок у турнірнай табліцы. Дно айчыннага футбола – гэта тое, як бачаць развіццё гэтага віду спорту тыя, хто ім кіруе. А яны, такое адчуванне, яго ніяк не бачаць. Таму што развіваецца ў нас футбол бессістэмна, хаатычна. Гэта значыць – ніяк.

Няма развіцця – няма выніку.

Як выратаваць беларускі футбол ад ганьбы на міжнароднай арэне? Ці павінен галоўны трэнер зборнай Беларусі Ігар Крывушэнка падаць у адстаўку пасля такой бязвольнай гульні сваіх падапечных? Дзе і як знайсці хаця б 11 беларусаў, якія маглі б паказаць прыстойны футбол?

На гэтыя пытанні ў эксклюзіўным каментарыі для «Народнай Волі» адказвае чэмпіён СССР па футболе, мінскі дынамавец Валерый Мельнікаў.

– Асабіста я паглядзеў абсалютна нармальны, якасны футбол у выкананні зборнай Беларусі… першыя хвілін 10–15, – гаворыць Валерый Анатольевіч. – На большае нас не хапіла. Калі гаварыць сур'ёзна… Так, як гулялі людзі ў форме зборнай Беларусі, – так гуляць нельга! І не трэба быць у гэтым пытанні экспертам. Тое, што нашы гуляюць ва што заўгодна, але толькі не ў футбол, відавочна нават бабулькам, якія сядзяць на лавачках ля пад'ездаў.

– Ці па-мужчынску гучаць словы галоўнага трэнера нашай зборнай Ігара Крывушэнкі аб тым, што схема, паводле якой гуляе ягоная зборная, цалкам нармальная, проста выканаўцы пад гэтую схему дрэнныя?

– А што Крывушэнка? Ён проста прыгожы мужчына ў самым росквіце сіл. Да яшчэ ў прыгожай кашулі. Канечне, гэтыя ягоныя словы гучаць не надта па-мужчынску. Ты ж галоўны трэнер, менавіта ты і падбіраеш выканаўцаў пад тую схему, паводле якой гуляе каманда.

Ведаеце, што адрознівае нашу нацыянальную зборную па футболе ад аркестра Міхаіла Фінберга? Калі ў аркестры Фінберга нехта фальшывіць – ён проста перастае там працаваць. У нашай жа зборнай – наадварот. І, канечне, віна Крывушэнкі ў гэтым ёсць. Чалавек ведаў, куды ішоў і на што ішоў. Да гэтага ён пяць гадоў працаваў у жодзінскім "Тарпеда" і як ніхто іншы, здавалася б, павінен ведаць здольнасці футбалістаў, якія выступаюць у нашым унутраным чэмпіянаце. Але ў зборную ён, на маю думку, чамусьці выклікае не тых…

– Дык, можа, і няма лепшых?

– Магу даць бясплатную параду. Калі трэнерскі штаб не ў стане знайсці ў краіне 11 чалавек, здольных проста і дакладна давесці мяч да чужых варот, то трэба дзейнічаць іншым шляхам. І шукаць, можа, не ў футбольных клубах. Па ўсёй краіне працуюць так званыя біржы занятасці. Можна прыйсці туды і пакінуць заяўку на вакансію: "Патрабуецца цэнтральны абаронца ў нацыянальную зборную". Адгукнецца чалавек 10 – паверце, адзін-два падыдуць. Да таго ж трэба, як у савецкія часы, шукаць таленты. Але я ўпэўнены, што рабіць гэта трэба не ў Мінску, дзе дзеці вар'яцеюць ад камп'ютараў і гаджэтаў. Трэба ехаць у глухія беларускія вёскі – шукаць таленты там. Можа, нешта і атрымаецца. Бо калі сёння наш 23-гадовы спартсмен лічыцца маладым, які падае вялікія надзеі, – гэта смеху варта! У нармальных краінах футбалісты на трэцім дзясятку жыцця лічацца лідарамі сваіх каманд. Карацей, калі мы хочам палепшыць становішча спраў у айчынным футболе, трэба мяняць падыход. Трэба скараціць вышэйшую лігу – з 16 да 10 каманд, трэба адкрываць новыя імёны…

– Ці павінен, на ваш погляд, галоўны трэнер набрацца мужнасці і сказаць: я не справіўся, я сыходжу, хай спрабуе іншы?

– Ці многа вы ведаеце прыкладаў у нашай краіне, калі чалавек, які займае больш-менш прыстойную пасаду, сыходзіць з яе сам? Зараз і няма вялікага сэнсу мяняць трэнерскі штаб – няхай дапрацоўвае гэты адборачны цыкл. А вось потым варта шукаць іншых людзей, гатовых радыкальна змяніць падыход да працы.

– У гэтым адборачным цыкле нашай зборнай засталося правесці дзве сустрэчы – з галандцамі і французамі. Ці рызыкняце зрабіць прагноз на іх вынік?

– І беларускім футбалістам, і беларускім заўзятарам будзе балюча. Вельмі балюча…

Віталь ГАРБУЗАЎ.

АЗБУКА САДОВОДА

Пришло время убирать плоды

Преждевременный или запоздалый сбор плодов не только может ухудшить их внешний вид, но и отрицательно сказаться на вкусовых качествах и лежкости.

При установлении сроков съема используют различные показатели: изменение основной окраски плода, прочность прикрепления его к плодушке, плотность мякоти, содержание крахмала, возраст плода в днях с момента опадания лепестков, потемнение семян, интенсивность дыхания, появление характерных для данного сорта вкуса и аромата, а для некоторых сортов – консистенция мякоти и так далее. Отдельно взятый показатель не дает достаточных оснований для определения оптимального срока съема плодов. Момент уборки урожая будет более точным, если его установить по ряду показателей.

Летние и осенние яблоки могут быть на дереве до тех пор, пока не появятся первые признаки опадания здоровых плодов. Яблоки зимних сортов снимают задолго до наступления потребительской зрелости. Плоды большинства сортов груши снимают на хранение твердыми (в начале высветления и появления легкой желтизны).

В условиях любительского сада яблоки основных сортов, подлежащих хранению, лучше снимать в 2–3 приема. Пепин шафранный снимают при бледно-розовой окраске плодов в начале съемной зрелости, Антоновку обыкновенную и Уэлси – когда яблоки начнут белеть, яблоки Осеннего полосатого и Мелбы – при потемнении семян.

НАРОДНЫЕ ПРИМЕТЫ

…И о погоде

Обратите внимание на признаки, которые говорят о том, что дождя не будет. Белые облака наподобие растянутой шерсти. Скоро расходящиеся исчезающие облака. Расходящиеся во время дождя облака со стороны ветра. Идущие с востока на запад облака утром или вечером. Ветер во время тихого дождя. Редкие бледные в середине или по краям облака во время дождя. Красноватый или темно-пурпурный цвет облаков перед закатом солнца. Зарница на горизонте при ясном небе. Спускающиеся и как бы расстилающиеся по земле облака. Дымчатое облако на горизонте после небольшого дождя. Облака к вечеру красные, а утром сероватые.

Туман, опускаясь, ложится на землю – будет хорошая погода. Под вечер туман поднимается от земли или от воды – предстоит жаркий день. Туман поднимается над поверхностью воды или болотистой сырой местностью в виде облака – будет ясная погода.

А вот о чем говорят звезды. Если большие звезды кажутся заключенными в круги – будет дождь. На безоблачном небе видно мало звезд – наступит продолжительная сырая погода. Звезды кажутся неясными и едва видны – будет дождь. На чистом небе не видно малых звезд – предстоит буря. В одной стороне неба видно звезд больше обыкновенного – с той стороны следует ожидать сильного ветра, летом с дождем, а зимой с большими морозами.

ЗНАЕТЕ ЛИ ВЫ, ЧТО…

Как без весов взвесить продукты

Таблица перевода мер различных продуктов в граммы

Название продукта	Содержание		
	Стакан (250 мл)	Столовая ложка	Чайная ложка
Горчица	–	–	4
Гвоздика молотая	–	–	3
Гвоздика немолотая	–	–	4
Желатин (порошок)	–	15	5
Изюм	165	25	–
Толченые орехи	120	20	6–7
Масло растительное	230	20	–
Повидло	–	25	–
Перец душистый	–	–	4,5
Перец красный молотый	–	–	1
Перец черный	–	–	5
Сало топленое	–	12	–
Смалец нерастопленный	230	60	–
Смалец растопленный	200	40	–
Сахарный песок	200	30	12
Сахарная пудра	190	25	7–8
Соль	325	30	10
Томат-паста	–	30	10
Томат-пюре	220	25	8
Уксус	250	15	5
Черника сушеная	130	15	–

Примерное содержание пряностей в 1 г

Лавровый лист среднего размера	7 шт.
Гвоздика	12 шт.
Перец горький	30 шт.
Перец душистый	15 шт.

Масса 1 шт., г

Картофель средний	100
Морковь средняя	75
Лук средний	75
Огурец средний	100
Петрушка	50
Яйцо малое, среднее, большое	45, 55, 65
Яичный белок	30
Яичный желток	20

ПОЛЕЗНЫЕ СОВЕТЫ

Не ждите холодных ночей

* У томата собирать лучше зрелые плоды, в них больше витамина С и каротина. Но если на вашем участке фитофтороз, можно полностью потерять урожай. Поэтому не дожидайтесь, пока плоды созреют на корню, убирайте бурыми и белесоватыми, когда они достигнут определенного размера и приобретут блеск. При дозаривании в сухом помещении в них накапливается каротин и ликопин. Плоды старайтесь снимать с плодоножкой. Своевременная уборка поможет избежать их почернения.

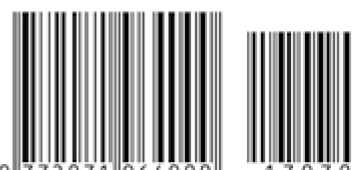
* Внимательно следите за температурой. Если она днем 20 градусов, а ночью опускается ниже 10, то при высокой влажности (туманы) немедленно появляется фитофтороз. После одного-двух туманов собирайте все, даже зеленые плоды. Чтобы убить споры, находящиеся на поверхности плодов, опустите их в горячую воду (60 градусов) на 1–2 минуты, а затем хорошо просушите и уложите на хранение. Уборку завершайте до наступления холодных ночей, когда температура опустится до 8 градусов тепла.

* Дозреванию томатов способствует накрытие их пленкой. В солнечную погоду не забывайте ее снимать, а на ночь снова тщательно укрывайте растения. Можно снять крупные томаты, а растения с мелкими плодами вырвать с корнем и подвесить стеблями вниз в теплом помещении. Произойдет отток питательных веществ из листьев и стеблей в плоды, ботва усохнет, а плоды таким образом дойдут до кондиции.

Адрас рэдакцыі: 220030 Мінск, вул.Энгельса, 34а. Прыёмная: тэл./факс (017) 328-68-71.
Рэкламны аддзел (017) 328-66-09.
nvonlineinfo@gmail.com http://www.nv-online.info

Падпісныя індэксы:
63222 – для індывідуальных падпісчыкаў,
632222 – для прадпрыемстваў і арганізацый.

Заснавальнік і галоўны рэдактар Іосіф Паўлавіч СЯРЭДЗІЧ

Паколькі ў рэдакцыі няма магчымасці рэцэнзаваць і вяртаць нявыкарыстаныя матэрыялы, яна пакідае права ўступаць у перапіску за сабой. За інфармацыю, размешчаную ў рэкламных аб'явах, рэдакцыя не адказвае. Могуць друкавацца матэрыялы, у якіх пазіцыя аўтараў не падзяляецца газетай. Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай інфармацыі №947 ад 6 студзеня 2010 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь (пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі №224 ад 6 сакавіка 2000 г.). Надрукавана ў друкарні дзяржаўнага прадпрыемства «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». ЛП №02330/106 ад 30.04.2004. Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Падпісана ў друк 04.09.2017 у 17.00. Аб'ём 4 друк. аркушы. Тыраж 24 015 экз. Заказ № 3271.